

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут післядипломної освіти

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

кафедра журналістики

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри журналістики

Т. В. Сидоренко

“ ” 20__ року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему:

**СТРАТЕГІЇ ТА ПІДХОДИ ДО ІНТЕРВ'ЮВАННЯ
ПОСАДОВЦІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ
ЕФЕКТИВНОСТІ, ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ ТА
ІНФОРМАЦІЙНИХ РИЗИКІВ**

Керівник:

к. політ. н., доцент

Соловйова Анна Сергіївна

(вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент:

к. політ. н., доцент

Лушагіна Тетяна Вікторівна

(посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Виконав:

студентка VI курсу групи 648 Мз

Лисюк Катерина Анатоліївна

(П.І.Б.)

Спеціальності:

061 «Журналістика»

(шифр і назва спеціальності)

ОПІ:

«Журналістика»

Миколаїв – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТАННЯ ІНТЕРВ'ЮВАННЯ ПОСАДОВЦІВ	9
1.1. Основи інтерв'ювання: поняття, типологія та методи	9
1.2. Особливості та специфічні риси інтерв'ювання посадовців.....	15
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. ІНТЕРВ'ЮВАННЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ ТА ВОЄННОГО СТАНУ: ЮРИДИЧНІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ, ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	21
2.1. Виклики при інтерв'юванні в умовах кризових ситуацій	21
2.2. Юридичні аспекти інтерв'ювання в умовах воєнного стану.....	24
2.3. Етичні стандарти інтерв'ювання посадовців у період воєнного стану	27
2.4. Етичні проблеми та дилеми при інтерв'юванні під час воєнного стану.....	31
Висновки до розділу 2	34
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕРВ'ЮВАННЯ ПОСАДОВЦІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	37
3.1. Методи інтерв'ювання та їх адаптація до умов воєнного стану	37
3.2. Оцінка ефективності різних методів	43
3.3. Аналіз результатів інтерв'ювання: точність і вплив на інформаційну політику та громадську думку	45
Висновки до розділу 3	47

РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ ІНТЕРВ'Ю З ПОСАДОВЦЯМИ РІЗНИХ РІВНІВ.....	50
4.1. Інтерв'ю першого заступника начальника Миколаївської ОВА Георгія Решетілова	50
4.2. Інтерв'ю з головою Шевченківської територіальної громади Олегом Пилипенком	52
4.3. Інтерв'ю з директоркою департаменту освіти і науки Миколаївської ОВА Аллою Веліховською	57
4.4. Інтерв'ю з рятувальником, який розбивав завали у зруйнованій будівлі Миколаївської облради	60
4.5. Інтерв'ю з начальником управління патрульної поліції у Миколаївській області Віталієм Данілою (І частина)	63
4.6. Інтерв'ю з речницею ГУ ДСНС у Миколаївській області Ілляною Пацюк	67
4.7. Інтерв'ю з начальником управління патрульної поліції у Миколаївській області Віталієм Данілою (ІІ частина)	70
4.8. Інтерв'ю з директоркою департаменту соціального захисту населення Миколаївської ОВА Оксаною Єльчієвою	74
4.9. Інтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом (Частина І)	78
4.10. Інтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом (Частина ІІ).....	85
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	97

ВСТУП

У сучасному світі комунікація між посадовими особами різних рівнів, засобами масової інформації та громадськістю стає ключовим інструментом прозорості та довіри до влади. А в умовах воєнного стану, здорова відкритість посадовців, зокрема під час інтерв'ю, стає чи не основним способом передачі достовірної інформації та забезпечення інформаційної безпеки громадян.

Актуальність теми дослідження. Українське суспільство не було готове до повномасштабного вторгнення: активне просування ворога, захоплення міст та сіл, бойові дії та постійні масовані обстріли, елементи інформаційної війни (активна маніпуляція, поширення фейків та дезінформації), ввели українське суспільство у стан перманентного стресу. Чи не єдиним джерелом достовірної та офіційної інформації стали посадові особи різних рівнів. Тому тема «Стратегії та підходи до інтерв'ювання посадовців у період воєнного стану: аналіз ефективності, етичних стандартів та інформаційних ризиків» набуває актуальності з кількох причин. Одна з них – це правильний підхід до інтерв'ю, що забезпечує не тільки інформативність, але й мінімізує ризик паніки, дезінформації чи маніпуляцій. Бо посадові особи виступають джерелом стратегічної інформації, що може бути використана як для підтримки стійкості громадян, так і для мобілізації ресурсів держави. Другою причиною є необхідність дотримання журналістами та інтерв'юерами етичних принципів. Адже будь-яка неточність чи помилка можуть мати серйозні наслідки як для держави, так і для суспільства. Інтерв'ювання посадовців у цей період вимагає від медіа високого рівня професіоналізму, здатності працювати в правовому режимі. Тому аналізу стратегій та підходів до інтерв'ювання посадових осіб в умовах воєнного стану є важливими для розробки рекомендацій щодо проведення інтерв'ю, що відповідатимуть етичним стандартам, максимально знижуватимуть інформаційні ризики та підвищуватимуть довіру суспільства.

Мета нашого дослідження полягає у вивченні та систематизації стратегій і підходів, що використовуються журналістами та інтерв'юерами під час інтерв'ювання посадовців в умовах воєнного стану.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання **таких завдань**:

- Вивчити теоретичні основи інтерв'ювання: поняття, типологію та методи
- Вивчити специфіку інтерв'ювання посадових осіб;
- Проаналізувати специфіку інтерв'ювання в умовах воєнного стану, зокрема зовнішні та внутрішні чинники, безпековий та психологічний;
- Виділи основні методи інтерв'ювання посадових осіб та їх адаптація до умов воєнного стану;
- Оцінити ефективність різних методів інтерв'ювання посадовців під час воєнного стану;
- Визначити основні юридичні та етичні аспекти інтерв'ювання посадовців під час воєнного стану;
- Охарактеризувати ефективність та етичність інтерв'ювання посадових осіб Миколаївщини, аналізуючи матеріали Суспільне Миколаїв;
- На основі зібраних даних виокремити ефективні та етичні методи інтерв'ювання посадових осіб під час воєнного стану.

Об'єктом дослідження є система стратегій та підходів до інтерв'ювання посадовців у період воєнного стану Миколаївської області та України; а також процес інтерв'ювання посадових осіб в умовах воєнного стану, зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на цей процес, включаючи соціально-політичні та інформаційні аспекти.

Предметом дослідження виступають етичні стандарти, методи та підходи до інтерв'ювання під час війни, що знаходять вираз у стратегіях та підходах, а також інформаційні ризики та етичні дилеми, що виникають у процесі інтерв'ювання посадових осіб в умовах воєнного стану.

Методика дослідження. Для ефективної реалізації дослідження будуть застосовані **ряд методів**, що є найбільш ефективними у досягненні мети дослідження:

- теоретичний метод дозволив вивчити, проаналізувати та систематизувати наявні знання з обраної теми досліджень;
- аналіз документів допоміг дослідити закони, накази, та інші документи, що регулюють роботу журналістів загалом та в умовах воєнного стану зокрема;
- вивчення та систематизація стратегій і підходів, що використовуються журналістами та інтерв'юерами під час інтерв'ювання посадовців в умовах воєнного стану;
- вивчення та аналіз етичних стандартів, що мають бути дотримані під час збору інформації;
- контент-аналіз допоміг проаналізувати інтерв'ю з посадовими особами усіх рівнів;
- метод порівняння дозволив виявити тенденції та закономірності в інтерв'юванні посадовців, що, в свою чергу, допомогло виділити спільний інструментарій як професійний, так і етичний;
- аналіз отриманих даних дозволив виділити та напрацювати алгоритми та стратегії роботи над інтерв'ю із посадовими особами в умовах воєнного стану.

Наукова новизна. Порівняльний аналіз інтерв'ю з посадовими особами Миколаєва та Миколаївської області в умовах воєнного стану в період з лютого 2022 року (від початку повномасштабного вторгнення рф

на територію України) до листопада 2022 року з точки зору професійних стандартів та журналістської етики було зроблено вперше. Аналізуючи методи інтерв'ювання, конкретні інструменти та техніки, ми систематизуємо успішні кейси в роботі досвідчених інтерв'юерів в кризових умовах.

Теоретичне значення дослідження: теоретично проаналізовано й систематизовано основні методи інтерв'ювання та основні етичні аспекти журналістської роботи медійників під час бесіди з посадовими особами в умовах воєнного стану.

Практичне значення: одержані результати дослідження можуть бути використані для розробки стратегії розвитку української журналістики, а саме інтерв'ювання посадових осіб різних рівнів в кризових умовах та/або умовах воєнного стану. Також матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути застосовані для поглибленого вивчення й підготовки майбутніх спеціалістів з журналістського фаху.

Апробація наукової теми дослідження. Взято участь у XXVII Всеукраїнській щорічній науково-практичній конференції «Могилянські читання – 2024: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» із тезами на тему «Етичні стандарти інтерв'ювання посадовців у період воєнного стану».

Соловійова А. С., Лисюк К. А. Етичні стандарти інтерв'ювання посадовців у період воєнного стану // Могилянські читання – 2024 : досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні : глобальний, національний та регіональний аспекти : XXVII Всеукр. наук.-практ. конф. присвячена Всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку : 6–10 листоп. 2024 р., м. Миколаїв : тези / М-во освіти і науки України ; ЧНУ ім. Петра Могили ; ДНУ «Ін-т модернізації змісту освіти» ; Півд. наук. центр НАН та МОН України ; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024.

Також апробацією роботи стало написання авторкою матеріалу та його публікація на офіційному сайті Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Лисюк К. Як брати інтерв'ю у посадових осіб: поради журналістам-початківцям - Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Чорноморський національний університет імені Петра Могили. URL: <https://chmnu.edu.ua/yak-brati-interv-yu-u-posadovih-osib-poradi-zhurnalistam-pochatkivtsyam/>

Авторкою організовано та проведено менторство серії тренінгів «Журналістика в умовах війни» на Медіабазі Дніпра громадської організації «Інститут масової інформації».

Авторкою за період з 2015-го по 2023-ій рік було проведено близько 200 інтерв'ю (як окремий жанр журналістики). Від початку повномасштабного вторгнення, магістранткою було проведено близько 40 інтерв'ю з посадовими особами різних рівнів Миколаївської області в таких жанрах як: новинне інтерв'ю, інтерв'ю-бесіда, портретне інтерв'ю, інтерв'ю як частина документальних спецпроектів тощо, в яких авторка виступала в ролі інтерв'юерки, журналістки, кореспондентки, сценаристки, режисерки та продюсерки.

Структура роботи. Поставлені цілі та завдання дослідження визначили структуру даної роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури із 42 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 93 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНТЕРВ'ЮВАННЯ ПОСАДОВЦІВ

1.1. Основи інтерв'ювання: поняття, типологія та методи

Одним з основних прийомів в журналістиці було і залишається інтерв'ювання, що широко використовуються у всіх жанрах журналістики. Адже саме розмова з респондентами у форматі запитання-відповідь надає інформацію, що буде використана як частина матеріалу чи як повноцінний матеріал. Інтерв'ю як окремий жанр журналістської роботи поєднує в собі метод збору інформації з одночасним її висвітленням (поширенням). Під час інтерв'ювання журналіст має враховувати специфіку конкретного респондента задля отримання точної інформації. Інтерв'ювання посадових осіб є апріорі непростим процесом, а в умовах воєнного стану ця задача ускладнюється в рази, що накладає свій слід і на запитання інтерв'юера, і на відповіді посадової особи.

Інтерв'ювання є ключовим методом збору інформації, що широко застосовується в соціальних науках, журналістиці, управлінні та інших сферах [16]. Тлумачення слова «інтерв'ю» саме в контексті журналістики різні вчені та ресурси подають по різному. До прикладу А. Лісневська та Т. Коженівська у своєму навчально-методичному посібнику характеризують це поняття як «Інтерв'ю (від англ. interview – зустріч, бесіда) – спосіб збирання інформації та жанр у засобах масової інформації, в якому найбільш концентровано реалізуються базові ознаки процесу міжособистісного спілкування» [20, с. 44]. В той час як Академічний тлумачний словник української мови визначає поняття «інтерв'ю» як призначена для опублікування у пресі, передачі по радіо, телебаченню розмова журналіста з політичним, громадським чи будь-яким іншим діячем. Або більш спрощену, вужчу версію, – «Газетна стаття або передача по радіо, телебаченню, що містить виклад такої розмови» [27]. Друге тлумачення обмежує значення слова «інтерв'ю». Попри те, що інтерв'ювання як метод дослідження, охоплює широкий спектр практик і підходів, що дозволяють

отримати глибоке і всебічне розуміння теми дослідження через усну комунікацію між інтерв'юером і респондентом. Це взаємодія, що включає запитання та відповіді, спрямована на збір інформації, що є необхідною для досягнення дослідницьких цілей.

Якщо акцентуватися на інтерв'юванні як жанрі журналістики, то він відрізняється від інших методів збору інформації тим, що дозволяє отримати не лише фактичні дані, а й поглиблені відомості про інтерпретацію, переживання та мотивацію респондента. Цей метод забезпечує можливість журналісту/інтерв'юєру адаптувати свої запитання і стратегії в залежності від ходу бесіди, що дозволяє виявити нові аспекти теми та уточнити інформацію. Інтерв'ю може бути проведене в різних формах, в залежності від поставлених цілей і контексту дослідження чи збору інформації задля її поширення. Подібна думка щодо поняття «інтерв'ю» в журналістиці викладена й у практичному посібнику О. Голуб «Медіакомпас: путівник професійного журналіста», де поняття «інтерв'ю» трактується більш розлого і, на мою думку, більш влучно як «журналістський матеріал, що передбачає розпитування відомої чи анонімної особи, щоб виявити інформацію, пояснення, позицію, які мають сенс, коли їх повідомляє саме ця людина, щоб передати потім зібрану інформацію аудиторії у формі запитань-відповідей» [11]. Дмитро та Оксана Титаренки в у своєму навчально-методичному виданні «Дослідницьке інтерв'ю: методичні рекомендації з організації та проведення дослідження» уточнюють та розширюють дану думку «Значення інтерв'ю полягає не у простому з'ясуванні відомостей, які можна отримати і з інших джерел інформації, а у живому спілкуванні з людьми, що дає змогу дізнатися про їхню точку зору, оцінки тих чи інших подій, причини вчинків. Окрім того, інтерв'ю має відображати індивідуальні, неповторні риси героїв, їх характери, особливості поведінки. Із цього можна зробити висновок, що для досягнення зазначеної вище мети інтерв'юєр має належним чином

побудувати запитання, тобто, застосувати творчий підхід до їх формування [39, с. 5].

Жанр інтерв'ю в журналістиці має кілька основних переваг. По-перше, він дозволяє отримати глибокі і детальні дані, точну інформацію, оскільки респондент має можливість детально висловлювати свої думки, демонструвати емоції та власні переживання. По-друге, під час як онлайн-так і офлайн-інтерв'ю, інтерв'юери можуть реагувати на відповіді респондентів, уточнювати і доповнювати та/або ставити додаткові запитання, що підвищує якість і точність інформації. По-третє, цей метод дозволяє створити довірливі відносини, що може сприяти більшій відкритості респондента і чесності відповідей [5]. Однак інтерв'ювання також має свої обмеження. По-перше, воно може бути дуже витратним з точки зору часу і ресурсів, особливо якщо потрібно провести багато інтерв'ю. По-друге, дані можуть бути «розбавлені» суб'єктивними оцінками інтерв'юера або респондента. І нарешті, інтерв'ювання в умовах кризових ситуацій, таких як воєнний стан, може бути пов'язане з додатковими викликами і ризиками, що потребують специфічних підходів і рішень.

Якщо говорити про інтерв'ю в журналістиці в більш широкому розумінні, то варто уточнити, що збір інформації за допомогою інтерв'ювання можна умовно поділити за метою та форматом. Одними з основних видів інтерв'ю класифікованими за метою є інформаційні інтерв'ю [41], що, в силу стандартів новинної журналістики, найчастіше, відповідно, використовується журналістами-новинарями. Основою такого інтерв'ю є ряд запитань, а саме: Хто «учасники» подій? Що саме сталося? Коли це сталося? Де сталася подія? Чому вона сталася? Такі інтерв'ю є більш поверхневими, швидкими, не орієнтованими на довгі відповіді респондента чи діалоги/бесіди. Під час збору інформації, журналіст/кореспондент спостерігає за подією або стає безпосереднім її учасником. Аналітичне інтерв'ю вже більш спокійний за часовими

маркерами і має на меті обговорити проблему чи подію з одним чи кількома респондентами (експертами), які мають високу кваліфікацію у певному питанні чи тематиці, знайти і дослідити причинно-наслідкові зв'язки та сформулювати висновки щодо можливих шляхів вирішення проблемного питання. І портретне інтерв'ю, що має на меті продемонструвати громадськості респондента як окрему особистість, чий стиль життя, звички, хобі/захоплення, життєвий досвід чи особисте життя є цікавими спільноті та/або можуть стати прикладом до наслідування чи мотивацією. За форматами український журналістикознавець М. Василенко розділяє інтерв'ю на: колективне (круглий стіл, прес-конференція), інтерв'ю-монолог (як вид – офіційне протокольне), інтерв'ю-звіт, портретне інтерв'ю (інтерв'ю-замальовка), гумористичне інтерв'ю [5, 161–170]. Але на мою думку, найлогічнішою класифікацією є класифікація українського ученого О. Чекмишев, який виділяє такі різновиди інтерв'ю як: інтерв'ю думка, інтерв'ю з очевидцями та свідками, інтерв'ю-конфронтація, інтерв'ю-пресконференція, власне інтерв'ю з ключовою особою, інтерв'ю-діалог (жива розмова), інтерв'ю-монолог (відображає позицію респондента), інтерв'ю-бесіда (інтерв'ю-полілог), що будується на глибокому спілкуванні, що розкриває багато деталей, інтерв'ю-бесіда за круглим столом, інтерв'ю-переказ [41, 112].

В залежності від мети дослідження, характеру інформації та контексту, в якому проводиться інтерв'ю [10], існує кілька основних технік та типів інтерв'ю.

Структуроване інтерв'ю є найбільш формалізованим типом інтерв'ю, в якому інтерв'юер дотримується заздалегідь підготовленого списку питань, що задаються у чітко визначеному порядку. Цей метод забезпечує високий рівень стандартизації, що дозволяє отримати узгоджені дані, які легше аналізувати і порівнювати. Структуроване інтерв'ю особливо корисне в кількісних дослідженнях, де необхідно забезпечити рівність умов для всіх респондентів і мінімізувати вплив суб'єктивних факторів інтерв'юера.

Переваги структурованого інтерв'ю включають його високу порівнювальність і можливість легко обробляти та аналізувати дані. Однак, така жорстка структура може обмежити можливість респондента висловити власну думку більш детально і спонукати до менш глибоких відповідей. Це може бути особливо важливо в умовах, коли потрібно розуміти нюанси і контексти, що виходять за межі стандартних запитань.

Напівструктуроване інтерв'ю є більш гнучким методом, в якому інтерв'юер має набір основних питань, але має можливість відступати від них залежно від ходу бесіди. Ця техніка дозволяє інтерв'юеру адаптувати свої запитання в реальному часі, що може допомогти виявити нові аспекти теми, уточнити неповні або неясні відповіді і отримати більш детальні дані. Напівструктуроване інтерв'ю є особливо корисним для якісних досліджень, де важливо зрозуміти глибші аспекти респондентських поглядів і досвіду. Така гнучкість може сприяти більш детальному розкриттю теми і забезпечити більш багатий контекст для отриманих відповідей. Однак, цей метод може бути менш стандартизованим, що може ускладнити порівняння і аналіз даних.

Неструктуроване інтерв'ю є найменш формалізованим типом інтерв'ю, при якому інтерв'юер має лише загальні орієнтири і початкові питання, але не дотримується конкретного списку питань чи структури. Респондент має велику свободу у висловленні своїх думок, а інтерв'юер може ставити додаткові питання залежно від ходу розмови. Цей метод дозволяє отримати глибокі і комплексні дані, що можуть виявити нюанси і нові аспекти теми, які не були передбачені спочатку. Неструктуроване інтерв'ю є особливо корисним для дослідження нових або маловідомих тем, де важливо отримати глибокий контекст і розуміння респондентського досвіду. Однак, такі інтерв'ю може бути важче аналізувати через відсутність стандартизації і можуть вимагати більше часу та зусиль для обробки і систематизації даних.

Фокус-групи є ще одним типом інтерв'ю, в якому група респондентів обговорює певну тему під керівництвом модератора. Цей метод дозволяє дослідникам отримати різні перспективи і зрозуміти групову динаміку, а також ідентифікувати спільні теми та різні точки зору. Фокус-групи можуть бути особливо корисними для вивчення соціальних явищ і групових ставлень. Перевагами фокус-груп можна назвати можливість швидкого збору даних від кількох респондентів одночасно та виявлення групових патернів і динаміки. Однак, результати можуть бути хибними, навіяними впливом групової динаміки («стадний інстинкт»), а також можуть не відображати індивідуальні думки респондентів в повній мірі.

Онлайн-інтерв'ю стали особливо популярними в останні роки завдяки розвитку технологій зв'язку та через пандемію та війну. Вони можуть бути проведені через відеозв'язок або текстові платформи, що забезпечує гнучкість і зручність. Онлайн-інтерв'ю дозволяють знижувати витрати на проведення інтерв'ю та забезпечують доступ до респондентів, розташованих в різних географічних точках. Однак, онлайн-інтерв'ю мають свої обмеження – відсутність невербальної комунікації і можливі технічні проблеми. Тому важливо враховувати ці фактори при плануванні і проведенні інтерв'ю.

В умовах воєнного стану вибір техніки інтерв'ювання може бути особливо важливим, оскільки існують додаткові обмеження і виклики. Безпека респондентів, доступ до інформації і оперативність збору даних можуть вплинути на вибір відповідних методів. Правильний вибір техніки інтерв'ювання допоможе забезпечити високу якість даних і відповідати на специфічні питання, що виникають у складних і непередбачуваних ситуаціях. Таким чином, розуміння основ інтерв'ювання, його технік і типів є критично важливим для забезпечення ефективного збору інформації.

1.2. Особливості та специфічні риси інтерв'ювання посадовців

Перш ніж розбиратися в особливостях та специфічних рисах інтерв'ювання посадовців, варто розібратися, хто є посадовими особами? Підсумовуючи дані, згідно статті 2 Закону України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу» [22], у статті 2 Закону України від 7 червня 2001 року № 2493-III «Про службу в органах місцевого самоврядування» [24] та як «службові особи» у примітці до статті 364 Кримінального кодексу України [19], посадовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних або комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації [6].

Посадовці відіграють ключову роль у формуванні інформаційної політики, оскільки їхні рішення та комунікація безпосередньо впливають на державну інформаційну стратегію, розповсюдження важливих відомостей та загальний імідж держави як всередині країни, так і за її кордонами. Інформаційна політика формується на основі рішень та ініціатив, що впливають на те як інформація збирається, обробляється та поширюється публічно. Посадовці, як представники органів влади, відповідають за реалізацію цих політик, а також за забезпечення ефективної комунікації з населенням, медіа та іншими зацікавленими сторонами [2]. Попри це, на думку Андрійчук М. Т. та Андрійчук Т. С. «в системі відносин «держава – громадянське суспільство» особливого значення набуває взаємодія між

органами державної влади та мас-медіа – незалежними «контролерами» влади та основними каналами комунікації у суспільстві. Якість цієї взаємодії, а отже достатня поінформованість громадян про суспільно-політичні процеси в державі суттєво залежить від активності та професійності журналістів, розуміння ними основних засад функціонування державних органів, знання законодавства, положення якого визначають права та обов'язки обох суб'єктів взаємодії, використання ефективних форм комунікації під час підготовки журналістських матеріалів. При цьому результативність комунікації мас-медіа з органами державної влади ускладнює той факт, що останні досі перебувають на шляху впровадження стандартів відкритості та прозорості у свою діяльність, поступово позбавляючись недовіри до засобів масової інформації» [2, с. 7].

Під час воєнного стану роль посадовців у формуванні інформаційної політики набуває особливої ваги. В умовах кризових ситуацій і високого рівня невизначеності, їхні комунікаційні рішення стають критично важливими для збереження громадського порядку, підтримки морального духу та забезпечення оперативного управління. Посадовці мають забезпечувати точність і своєчасність інформації, щоб уникнути дезінформації та паніки. Вони також повинні підтримувати прозорість і відкритість у своїй комунікації, одночасно зберігаючи конфіденційність і безпеку стратегічних даних.

У цьому контексті інтерв'ювання посадовців стає важливим інструментом для збору даних і розуміння інформаційної політики, яку вони реалізують [18; 40]. Інтерв'ю з посадовцями дозволяє отримати уявлення про їхні стратегії, пріоритети та виклики, з якими вони стикаються. Це також дає можливість оцінити, як їхні рішення впливають на загальну інформаційну ситуацію в країні та в міжнародному середовищі. В умовах воєнного стану, де інформаційна політика може змінюватися швидко і непередбачувано, інтерв'ю з посадовцями дозволяє отримати актуальні дані і краще зрозуміти їхні стратегії реагування на кризу.

Інтерв'ювання посадовців вимагає від інтерв'юера особливих навичок і підходів, що відрізняються від інтерв'ю з іншими категоріями респондентів. Це зумовлено специфікою їхніх ролей, високим рівнем відповідальності та можливим впливом на державні політики та громадську думку [17]. Ключовими вимогами до інтерв'юера під час інтерв'ю, враховувати при спілкуванні з посадовцями, є:

1. Знання контексту і підготовка. Інтерв'юер повинен мати глибоке розуміння теми, по якій проводиться інтерв'ю, а також знати контекст і специфіку діяльності посадовця. Це включає знання про організацію, яку представляє респондент, його роль і повноваження, а також актуальні питання, що стосуються інформаційної політики і ситуації в країні. Детальна підготовка дозволяє інтерв'юеру ставити точні і релевантні питання, що сприяє отриманню цінної інформації.
2. Дотримання професійної етики. Інтерв'ю з посадовцями має бути проведено з урахуванням високих стандартів професійної етики. Інтерв'юер повинен виявляти повагу до статусу респондента, уникати агресивних або провокаційних запитань і забезпечувати конструктивний і ввічливий діалог. Це допомагає створити позитивну атмосферу для бесіди та забезпечити відкритість респондента.
3. Уміння управляти інформацією. Інтерв'ю з посадовцями часто включає чутливу або конфіденційну інформацію. Інтерв'юер повинен мати навички для ефективного управління отриманими даними, включаючи вміння обробляти та зберігати конфіденційну інформацію відповідно до етичних і правових норм. Це також передбачає вміння розрізняти яку інформацію можна публічно озвучити, а яку слід зберігати у конфіденційності.
4. Здатність адаптуватися до змінних обставин. В умовах воєнного стану ситуація може швидко змінюватися, і інтерв'юер повинен

бути готовим до адаптації своїх методів і підходів у відповідь на ці зміни. Це може включати зміни в тематиці інтерв'ю, способах комунікації або навіть у форматі проведення інтерв'ю. Гнучкість і готовність до адаптації є важливими якостями для успішного проведення інтерв'ю в таких умовах.

5. **Об'єктивність і нейтральність.** Інтерв'юер повинен дотримуватися об'єктивності та нейтральності в своїх запитаннях і підходах. Це важливо для забезпечення достовірності і неупередженості отриманих даних. Інтерв'юер не повинен проявляти своїх особистих уподобань або думок у процесі інтерв'ю, а також не повинен впливати на відповіді респондента своїми власними переконаннями.
6. **Етичні аспекти і конфіденційність.** Дотримання етичних стандартів є критично важливим при інтерв'ю з посадовцями. Інтерв'юер повинен бути уважним до питань конфіденційності та приватності, а також надати респонденту чітке уявлення як буде використана його/її інформація. Це включає отримання інформованої згоди та дотримання усіх етичних норм, що стосуються збору і обробки даних.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Інтерв'ювання є одним із фундаментальних методів збору інформації, широко застосовуваним у журналістиці, соціальних науках, управлінні та інших сферах. Воно є не лише технікою збору фактів, але й окремим жанром, який поєднує збір даних із їх подальшою публікацією, забезпечуючи міжособистісну комунікацію між журналістом та респондентом. Інтерв'ювання посадовців, які виконують ключові функції в органах державної влади або управлінні, має свої особливості, зумовлені

специфікою їхньої ролі, високим рівнем відповідальності та впливом на інформаційну політику.

Інтерв'ювання як метод і жанр має численні типології, що враховують мету, контекст, стиль, техніку та формат проведення. Особливу роль відіграє портретне інтерв'ю, спрямоване на висвітлення особистісних рис, досвіду і переконань респондента. Воно має значну цінність для створення комплексного образу посадовця, але водночас накладає вимогу високої етичності та точності.

Посадовці відіграють важливу роль у формуванні інформаційної політики, яка визначає процеси збору, обробки та поширення інформації. Їхні комунікації впливають на суспільний порядок, моральний стан населення та міжнародний імідж держави. Інтерв'ю з посадовцями допомагає зрозуміти стратегії та виклики, з якими вони стикаються, а також оцінити ефективність їхніх дій. У воєнний час ця роль стає ще важливішою, оскільки забезпечення оперативного обміну інформацією, уникнення дезінформації та підтримка громадської довіри є критично важливими завданнями. Посадовці повинні балансувати між прозорістю, конфіденційністю стратегічних даних та збереженням громадського порядку. Тому посадовці є особливими респондентами, оскільки їхній статус, роль і доступ до стратегічної інформації роблять їх ключовими джерелами для суспільства. Інтерв'ювання посадових осіб вимагає від журналіста знання контексту та глибокої підготовки до розмови, дотримання професійних стандартів та етики, гнучкості у підходах і здатності адаптуватися до умов та врахування всіх ризиків в процесі роботи із чутливою чи конфіденційною інформацією, враховуючи безпекові моменти.

Інтерв'ювання посадовців є складним, але важливим інструментом сучасної журналістики. Уміння журналіста поєднувати різні техніки, дотримуватися етичних стандартів і враховувати специфіку респондента забезпечує ефективний збір та аналіз інформації. В умовах воєнного стану

це завдання ускладнюється, але значення таких інтерв'ю для суспільства лише зростає. Розуміння теоретичних основ інтерв'ювання та специфіки роботи з посадовцями є ключем до успішної реалізації інформаційних потреб суспільства.

РОЗДІЛ 2. ІНТЕРВ'ЮВАННЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ ТА ВОЄННОГО СТАНУ: ЮРИДИЧНІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ, ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

2.1. Виклики при інтерв'юванні в умовах кризових ситуацій

Інтерв'ювання посадовців у кризових ситуаціях, таких як воєнний стан, супроводжується низкою викликів для інтерв'юера. Адже, згідно професійних стандартів, журналіст має забезпечувати точність, неупередженість та об'єктивність матеріалів, а з іншого боку остерігатися розголошення стратегічно важливої інформації, що може «зіграти на руку» ворогові та нашкодити державі. Забезпечити (в умовах підвищеного стресу) психологічний комфорт для посадової особи-респондента під час запису інтерв'ю, при цьому самому/самій постійно тримати баланс між правом громадян на інформацію і захистом державних інтересів та національної безпеки. Про юридичні та етичні аспекти інтерв'ювання посадовців, виклики та етичні дилеми – далі.

Інтерв'ювання в умовах кризових ситуацій, таких як воєнний стан, пов'язані з численними психологічними та емоційними викликами, як для інтерв'юера, так і для респондента [26]. Кризові ситуації характеризуються високим рівнем стресу, тривоги і невизначеності, що може істотно вплинути на якість і характер інформації, що надається.

У кризових ситуаціях посадовці можуть перебувати під значним стресом через постійні зміни у середовищі, високий рівень відповідальності та потребу приймати термінові рішення. Цей стрес може вплинути на їхню здатність сприймати і обробляти інформацію, що, в свою чергу, може позначитися на точності і повноті наданих відповідей. Психологічний тиск може призвести до емоційних реакцій, таких як замкнутість, занепокоєння або навіть агресивність, що може ускладнити взаємодію і вплинути на ефективність інтерв'ю. В умовах кризових ситуацій посадовці можуть демонструвати різні рівні емоційної стабільності. Деякі можуть бути

надмірно стривоженими або виснаженими, що може позначитися на їхній здатності чітко і послідовно висловлювати свої думки. Інші можуть проявляти емоційний захист або намагання зберегти дистанцію, що може зменшити їхню відкритість та готовність ділитися важливою інформацією.

Інтерв'юер також може відчувати емоційний тиск, що викликаний ситуацією, в якій проводиться інтерв'ю. Потреба в швидкому зборі інформації та дотримання етичних норм може спричинити стрес і тривогу. Це може вплинути на спосіб ведення бесіди, включаючи потенційний упереджений підхід або проблеми з управлінням своїми власними емоціями під час інтерв'ю. Емоційний стан інтерв'юера може також вплинути на сприйняття та інтерпретацію відповідей респондента. Для подолання цих психологічних і емоційних викликів інтерв'юеру важливо створити підтримуючу і комфортну атмосферу для респондента. Це може включати техніки активного слухання, емоційну підтримку і тактильний підхід. Інтерв'юер також повинен бути готовим адаптувати свої методи з урахуванням емоційних реакцій респондента і забезпечити, щоб інтерв'ю проходило у спокійній та професійній обстановці.

Кризові ситуації можуть мати суттєвий вплив на точність і повноту інформації, що надається під час інтерв'ю. Різні аспекти кризової ситуації можуть вплинути на те як респонденти формулюють свої відповіді та як ця інформація сприймається і обробляється інтерв'юером [13]. Кризові ситуації часто супроводжуються високим рівнем невизначеності та стресу, що може вплинути на когнітивні процеси респондентів. Невизначеність може призвести до труднощів у формулюванні точних і послідовних відповідей. Респонденти можуть бути менш схильні до детального опису ситуації або надання точної інформації через страх перед можливими наслідками чи через нестабільність ситуації. Це може призвести до того, що надана інформація буде неповною або нечіткою.

В умовах кризового стану посадовці можуть бути під впливом термінових завдань і рішень, що обмежує їх можливість надавати повні і

детальні відповіді. Обмеження часу і пріоритети, що визначаються нагальністю вирішення термінової ситуації, можуть призвести до того, що респонденти зосередяться на основних і найбільш критичних питаннях, пропускаючи менш важливі деталі, що також можуть бути суттєвими для розуміння повної картини. В умовах кризових ситуацій респонденти також можуть бути схильні до фільтрації інформації, що надається, з метою захисту особистих або організаційних інтересів. Це може включати упереджене представлення фактів або навмисне уникання певних тем. Респонденти можуть свідомо або підсвідомо обмежувати обсяг наданої інформації, щоб уникнути негативних наслідків або зберегти конфіденційність.

Під час кризових ситуацій респонденти можуть формулювати свої відповіді під впливом зовнішніх обставин, таких як політичний тиск, вплив громадської думки або страх перед репресіями. Це може призвести до того, що надана інформація буде шаблонною, узгодженою з офіційною позицією, що може спотворювати реальну ситуацію та ускладнювати її адекватне оцінювання.

Інтерв'юер повинен бути обізнаний про ці потенційні виклики і готовий адаптувати свої методи збору інформації для мінімізації негативного впливу кризових ситуацій на якість даних. Це може включати техніки активного слухання, уточнюючі питання для отримання більш детальних відповідей і забезпечення чітких пояснень щодо мети інтерв'ю та використання інформації. Інтерв'юер може використовувати різні стратегії для полегшення збору інформації в умовах кризових ситуацій, такі як: забезпечення гнучкості у форматі інтерв'ю, впровадження заходів для зниження стресу і побудова довірливих стосунків з респондентами. Важливо зробити все, щоб респонденти відчували себе комфортно і розуміли важливість надання максимально точних і повних відповідей, що сприятиме отриманню якісних даних.

Врахування цих аспектів є важливим для забезпечення точності і повноти інформації, що збирається під час інтерв'ю в умовах кризових ситуацій. Інтерв'юери повинні бути готовими до адаптації своїх методів і стратегій для подолання викликів, які можуть виникати в складних і динамічних умовах.

2.2. Юридичні аспекти інтерв'ювання в умовах воєнного стану

В умовах воєнного стану правове регулювання діяльності, включаючи процес інтерв'ювання посадовців, набуває особливого значення. Воєнний стан передбачає обмеження низки громадянських свобод і прав, що впливає на правове поле, в якому здійснюється збір інформації. Основними джерелами правового регулювання в таких умовах є національні законодавчі акти, що встановлюють порядок дій під час надзвичайних ситуацій, а також міжнародні правові норми, що визначають загальні принципи прав людини навіть у кризових умовах [28].

Однією з ключових правових норм, що регулюють процес інтерв'ювання під час воєнного стану, є заборона на розголошення інформації, що може зашкодити національній безпеці. Це правило встановлює обмеження на обробку і поширення певних категорій даних, зокрема, тієї, що стосується військових операцій, стратегічних об'єктів, а також інформації, що може бути використана ворогом для дестабілізації ситуації в країні. Інтерв'юери мають бути особливо уважними щодо того, яку інформацію вони отримують і як її обробляють, щоб не порушувати правових обмежень, встановлених державою. Це вимагає детального ознайомлення з відповідними законами та підзаконними актами, що регулюють діяльність в умовах воєнного стану.

Ще одним важливим аспектом є обмеження свободи слова та вираження думок під час воєнного стану. У звичайних умовах свобода слова є фундаментальним правом, що захищається як на національному, так і на міжнародному рівнях. Однак у кризових ситуаціях держава може

запроваджувати обмеження на поширення певних висловлювань, що можуть загрожувати громадському порядку або національній безпеці. Інтерв'юери, працюючи під час воєнного стану, повинні враховувати ці обмеження і розуміти, що їхня діяльність може підпадати під особливий контроль з боку державних органів. Це вимагає відповідальної поведінки, ретельного обдумування запитань, що ставляться респондентам, і способу подальшого використання отриманої інформації.

Додатково, правові норми під час воєнного стану можуть включати тимчасові зміни в процедурі отримання згоди на інтерв'ювання. У мирний час інформована згода є обов'язковою умовою для проведення будь-якого інтерв'ю, проте в умовах воєнного стану можуть виникати ситуації, коли отримання письмової згоди стає неможливим або небезпечним. У таких випадках правові норми можуть передбачати альтернативні способи підтвердження згоди, зокрема, усні або електронні форми. Однак це не звільняє інтерв'юера від обов'язку забезпечити добровільність участі респондента і його поінформованість щодо всіх аспектів інтерв'ю.

Права та обов'язки як інтерв'юера, так і респондента в умовах воєнного стану зазнають суттєвих змін, що обумовлено специфікою кризових ситуацій та посиленими вимогами до дотримання національної безпеки [15]. З одного боку, інтерв'юери повинні забезпечити дотримання прав респондентів, з іншого боку, вони мають діяти в межах встановлених законом обмежень і правил. Одним із основних прав респондента є право на відмову від участі в інтерв'ю. Незважаючи на воєнний стан, респондент має право відмовитися від участі в інтерв'ю без пояснення причин і без ризику зазнати негативних наслідків. Це право забезпечує добровільність участі в інтерв'ю і є однією з основ етичного інтерв'ювання. Інтерв'юер зобов'язаний поважати це право і не чинити тиску на респондента з метою отримання інформації.

Право на конфіденційність є ще одним важливим аспектом прав респондента. В умовах воєнного стану. Цей принцип набуває особливого

значення, оскільки розголошення певної інформації може призвести до серйозних наслідків як для респондента, так і для інших осіб. Інтерв'юер зобов'язаний гарантувати, що будь-яка інформація, отримана під час інтерв'ю, буде використана виключно з легітимною метою і не буде передана третім особам без дозволу респондента. З іншого боку, інтерв'юери мають певні обов'язки щодо забезпечення безпеки респондента. Це включає як фізичну безпеку під час проведення інтерв'ю, так і захист від можливих негативних наслідків, що можуть виникнути через участь респондента в інтерв'ю. Інтерв'юер має оцінювати всі можливі ризики та вжити необхідні заходи для їх мінімізації. Це може включати анонімізацію даних, використання захищених каналів зв'язку або навіть проведення інтерв'ю в безпечних місцях. З боку респондента, важливо розуміти, що його права не є абсолютними і можуть бути обмежені в умовах воєнного стану. Наприклад, право на свободу вираження поглядів може бути обмежене в інтересах національної безпеки або громадського порядку. Респонденти мають бути обізнані про можливі правові наслідки своїх висловлювань і відповідально підходити до участі в інтерв'ю. Це вимагає від респондентів обачності у висловлюваннях та обмірковування можливих наслідків для себе та інших.

Інтерв'юери, у свою чергу, мають обов'язок забезпечити інформованість респондента щодо його прав і можливих обмежень під час інтерв'ювання. Це включає надання респонденту всієї необхідної інформації про мету інтерв'ю, його можливі наслідки, а також про його права на відмову від участі та на конфіденційність. Інтерв'юер зобов'язаний діяти в рамках законодавства, щоб респондент розумів всі аспекти свого рішення щодо участі в інтерв'ю. На додаток, інтерв'юери мають право відмовитися від проведення інтерв'ю у випадках, коли вони не можуть забезпечити дотримання прав респондента або коли проведення інтерв'ю може суперечити правовим нормам. Це може стосуватися ситуацій, коли респондент умисно надає інформацію, що є явно неправдивою або може

бути використана для шкоди іншим особам. В таких випадках інтерв'юери мають право перервати інтерв'ю і повідомити про ситуацію відповідні органи, якщо це передбачено законодавством.

Отже, юридичні аспекти інтерв'ювання в умовах воєнного стану включають як дотримання прав респондента, так і виконання інтерв'юером своїх обов'язків у межах правового поля. Обидві сторони мають усвідомлювати свої права і обов'язки, що забезпечить проведення інтерв'ю в рамках законодавства та з дотриманням етичних стандартів.

2.3. Етичні стандарти інтерв'ювання посадовців у період воєнного стану

Під час дії воєнного стану особливо важливою стає роль масмедіа, журналістів та інтерв'юерів зокрема. Суспільство завжди потребує та має право на доступ до достовірної та оперативної інформації про події, що відбуваються. А в час війни, коли країна-агресор вкладає величезні суми на просування власних наративів, розповсюдження дезінформації та фейків, журналістам та інтерв'юерам доводиться ще прискіпливіше перевіряти інформацію, дотримуючись високих журналістських та етичних стандартів. Одними з ключових джерел отримання достовірної інформації стають посадові особи.

Особливий правовий режим воєнного стану [23] ставить перед журналістами складні етичні виклики, зокрема у взаємодії з посадовцями, які відіграють ключову роль у прийнятті рішень та комунікації з громадськістю. Інтерв'ювання посадовців в умовах воєнного стану передбачає дотримання не лише загальних професійних стандартів, а й специфічних норм, що враховують безпекові ризики, захист конфіденційної інформації та підтримання морального духу населення.

Посадовою особою вважають фізичну особу, яка займає певну посаду в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях, і має певні повноваження для прийняття рішень

або виконання службових обов'язків. Посадові особи діють в межах своїх повноважень на основі законодавства і несуть відповідальність за виконання службових обов'язків.

Інтерв'ювання посадовців – це завжди складний процес, що вимагає високих професійних навичок та досвіду. А в період воєнного стану цей процес вимагає від журналістів та інтерв'юерів не тільки ефективності, а й дотримання високих етичних стандартів в роботі задля уникнення дезінформації, збереження життя людей та захисту національної безпеки держави [див. 333; 555]. Хоча деякі з них і досі викликають суперечки в медіаспільноті України, основними етичними стандартами можна вважати наступні:

1. Дотримання законів України: журналісти та інтерв'юери зобов'язані дотримуватися законодавства, зокрема законів про інформацію, національну безпеку та захист персональних даних [1]. До прикладу, журналісти та інтерв'юери зобов'язані отримувати інформацію виключно в законний спосіб.

2. Захист національної безпеки: в процесі інтерв'ювання посадових осіб існують ризики випадкового розкриття секретної інформації, що може мати наслідки для безпеки країни. Тому журналісти та інтерв'юери повинні дотримуватись етичних норм та уникати запитань, відповіді на які можуть призвести до розголошення військових або державних таємниць. Журналісти зобов'язані поважати обмеження на поширення певних відомостей.

3. Розуміння ролі посадової особи у кризовий період: посадовці під час війни або воєнного стану можуть виконувати не тільки свої безпосередні обов'язки, що можуть покладати на нього додаткову відповідальність та викликати додатковий стрес. Журналісти та інтерв'юери мають чітко розуміти чим саме опікується посадовець, на які запитання він може дати відповідь аби уникнути зайвого стресу під час інтерв'ю.

4. Повага до прав людини: навіть під час воєнного стану права посадовців, як і будь-яких інших громадян, на конфіденційність, особисту гідність і повагу повинні залишатися недоторканими. Тому журналісти та інтерв'юери зобов'язані поважати особистість співрозмовника, його погляди та переконання, попри можливу особисту незгоду з ними.

5. Перевірка фактів та збалансованість подачі інформації: попри те, що посадові особи є офіційним джерелом, інформацію, отримана під час інтерв'ю, необхідно ретельно перевірена з інших джерел [40]. Також треба подавати інформацію збалансовано, враховуючи різні точки зору.

6. Етичні аспекти розголошення правди та емоційна безпека: в умовах війни громадяни прагнуть отримати інформацію про поточні події, особливо через загрозу особистої безпеки. Журналісти та інтерв'юери мають дотримуватися правил самоцензури, а також балансувати між правом громадськості на правдиву інформацію та збереженням емоційної безпеки людей.

7. Безпека журналістів і посадових осіб: в умовах воєнного стану важливо пам'ятати про фізичну і психологічну безпеку всіх учасників інтерв'ю. Це включає забезпечення безпеки, уникнення загроз, пов'язаних із безпекою, що можуть виникнути внаслідок поширення надмірно детальної інформації.

8. Відповідальність за наслідки поширеної інформації: журналісти та інтерв'юери мають усвідомлювати, що інформація, отримана під час інтерв'ю з посадовцями, може бути використана окупантами. Тому необхідно уникати висвітлення інформації, що може спричинити ескалацію конфлікту та загрожувати життю людей.

Але, попри всі наведені вище етичні норми, журналіст має залишатися журналістом, основною функцією якого/якої є збір інформації та її розповсюдження задля інформування населення. Враховуючи, що посадові особи і до повномасштабного вторгнення рф на територію України були не найбільш відвертими респондентами, від 24 лютого 2022 року посадові

особи стали ще більш «закритими», аргументуючи це секретністю інформації та іншими пріоритетами. І саме тут постає основна дилема всіх журналістів та інтерв'юєрів – з одного боку певна інформація є важливою і може викликати суспільний резонанс, а з іншого – може зіграти на руку ворогу, підриваючи українську державність зсередини. Одним з яскравих прикладів можна назвати матеріал журналіста-розслідувача під назвою «Тилові пацюки Міноборони під час війни «пиляють» на харчах для ЗСУ більше, ніж за мирного життя», що вийшов 21 січня 2023 року в медіа «Дзеркало тижня» [21]. У матеріалі журналіст демонструє договори на закупівлю продуктів та харчування наших захисників по завищених цінах. Юрій Ніколов, журналіст і засновник проекту «Наші гроші», в особистій розмові повідомив, що мав неабиякі сумніви щодо вчасності та етичності публікації цього матеріалу. Адже він розумів, що дана публікація «грає на руку ворогу» та підриває довіру до влади. Інтерв'юєр намагався отримати коментар від Олексія Резнікова, очільника Міністерства оборони, але відповіді так і не отримав. Але, попри складність етичної дилеми журналіст опублікував матеріал, тема якого набула неабиякого розголосу та суспільного резонансу, що посприяло перегляду договорів на закупівлю продуктів для ЗСУ, відкриттю кількох кримінальних проваджень ДБР та СБУ тощо.

Цей приклад етичної дилеми став одним з найяскравіших і, попри свою резонансність, не підірвав віри громадськості у Збройні Сили України та Міністерство оборони зокрема. Проте питання етичних стандартів було підняте на новий рівень. І саме тому аналіз етичних стандартів до інтерв'ювання посадових осіб у період воєнного стану є однією з першочергових умов для розробки стратегії розвитку журналістських стандартів під час війни.

Отже, етичні стандарти інтерв'ювання посадовців у період воєнного стану набувають особливої актуальності та важливості в умовах підвищеної суспільної напруги і загроз національній безпеці. Журналісти, виконуючи

свою місію інформування громадськості, повинні не лише дотримуватися базових принципів професійної етики, таких як об'єктивність, правдивість та повага до особистої гідності, а й враховувати специфіку воєнного контексту. Інтерв'ювання посадовців у цей період потребує додаткової відповідальності з боку журналістів у питаннях розкриття інформації, яка може вплинути на моральний стан суспільства або бойові дії. Важливо знайти баланс між правом громадян на інформацію та захистом державних інтересів і безпеки. Лише дотримуючись високих стандартів етики, журналісти можуть залишатися надійним джерелом інформації, не піддаючи ризику ані свою аудиторію, ані державні інститути, з якими вони взаємодіють.

2.4. Етичні проблеми та дилеми при інтерв'юванні під час воєнного стану

Під час воєнного стану, що характеризується надзвичайними умовами та підвищеними ризиками для громадян і держави, інтерв'ювання посадовців стає особливо складним завданням, що потребує не лише високого рівня професійних навичок, але й глибокого розуміння етичних проблем та дилем, що виникають у цьому контексті [1]. Ці проблеми пов'язані насамперед із захистом особистої інформації та забезпеченням конфіденційності респондентів, а також із впливом на їхню безпеку. Дослідники та журналісти, які працюють в умовах воєнного стану, повинні усвідомлювати ці ризики і діяти відповідно, аби не лише забезпечити правомірність і легітимність своїх дій, але й мінімізувати потенційну шкоду для респондентів та суспільства в цілому.

Однією з найважливіших етичних проблем при інтерв'юванні під час воєнного стану є захист особистої інформації та конфіденційність. В умовах, коли суспільство перебуває під впливом активних військових дій, а уряд і військові органи здійснюють посилений контроль за інформаційними потоками, питання конфіденційності стає особливо важливим. Посадовці, з

якими проводяться інтерв'ю, можуть володіти інформацією, що має стратегічне значення для національної безпеки, або такою, що може загрожувати життю та безпеці інших людей, у випадку її розголошення. У таких умовах журналісти та дослідники зобов'язані ретельно обмірковувати кожен етап роботи з інформацією, починаючи з процесу збору даних і закінчуючи їх публікацією.

Захист особистої інформації передбачає обов'язкове дотримання принципу інформованої згоди. Респонденти повинні бути повністю обізнані про мету інтерв'ю, способи використання зібраної інформації та потенційні ризики, пов'язані з її розголошенням. Важливо, щоб посадовці, які беруть участь в інтерв'ю, чітко усвідомлювали, які саме дані будуть використані і в якому контексті вони можуть бути представлені. При цьому інтерв'юер має забезпечити такі умови, щоб інформація, що може зашкодити респонденту або іншим особам, була надійно захищена або взагалі не розголошувалася. Це може включати анонімізацію даних, тобто видалення або заміну ідентифікуючої інформації, або навіть повну конфіденційність респондента, коли його ім'я та інші особисті дані не розголошуються.

Принцип конфіденційності є основою в етичних стандартах журналістики та наукових досліджень. У контексті воєнного стану його значення значно зростає, оскільки розголошення конфіденційної інформації може мати не лише персональні, але й колективні наслідки. Відмова від збереження конфіденційності може поставити під загрозу не лише респондента, але й інших осіб, які можуть бути пов'язані з ним. У зв'язку з цим, журналісти та дослідники повинні забезпечити максимальний захист даних, що передбачає не лише технічні заходи, такі як захищене зберігання інформації, але й етичне розуміння того, що певна інформація в жодному випадку не повинна бути розголошена.

Іншою значущою етичною проблемою є вплив інтерв'ювання на безпеку респондентів. В умовах воєнного стану безпека стає критично важливим аспектом, оскільки посадовці, які надають інформацію, можуть

піддаватися різноманітним загрозам. Це може бути пов'язано як із фізичною небезпекою, так і з психологічним тиском. В умовах військових дій та підвищеного рівня напруги в суспільстві навіть незначна інформація може бути використана для дискредитації, шантажу або фізичної розправи над респондентом або його родиною. У цьому контексті особливо важливо враховувати можливі наслідки для респондента, як під час самого інтерв'ю, так і після його публікації.

Журналісти та дослідники повинні бути особливо уважними до питань безпеки під час інтерв'ювання посадовців. Наприклад, вибір місця проведення інтерв'ю, способу комунікації та збереження даних може мати критично важливе значення для безпеки респондента. Проведення інтерв'ю в безпечних умовах, використання зашифрованих каналів зв'язку та надійних способів зберігання даних є мінімальними заходами, що повинні бути вжиті для захисту респондента. Крім того, журналісти повинні уникати запитань, відповіді на які можуть поставити респондента під загрозу, або таких, що можуть бути витлумачені неправильно у контексті воєнного стану.

Питання безпеки стосується також і публікації отриманих даних. Навіть після того, як інтерв'ю проведене та інформація отримана, дослідники повинні ретельно обміркувати яку частину зібраних даних можна публікувати і як це може вплинути на респондента та інших осіб. До прикладу, публікація певних висловлювань або фактів може призвести до переслідування респондента або репресії з боку влади. Тому, перед публікацією, дослідник повинен оцінити всі можливі ризики і прийняти рішення щодо доцільності та безпеки публікації тих чи інших даних.

Важливо також враховувати, що воєнний стан може створювати додатковий тиск на респондентів, змушуючи їх давати відповіді, що не завжди відображають їхні реальні погляди або переконання. У такому випадку інтерв'ю може втратити свою об'єктивність і стати засобом маніпуляції. Журналісти та дослідники повинні бути особливо уважними до

таких проявів і вміти відрізнити об'єктивну інформацію від такої, що була надана під тиском або відверто маніпулятивну. Це також вимагає етичного підходу до аналізу та інтерпретації отриманих даних.

Загалом, етичні проблеми та дилеми, що виникають при інтерв'юванні посадовців під час воєнного стану, потребують особливого підходу з боку журналістів та дослідників [25]. Захист особистої інформації та конфіденційності респондентів, а також забезпечення їхньої безпеки, повинні бути основними пріоритетами в процесі збору, обробки та публікації даних. В умовах воєнного стану кожне інтерв'ю може мати значний вплив як на життя окремих осіб, так і на суспільство в цілому. Тому етичні аспекти цього процесу повинні займати центральне місце в роботі кожного дослідника та журналіста. Відповідальність за дотримання етичних стандартів у таких умовах є не лише професійним обов'язком, а й моральним імперативом, що спрямований на захист прав та свобод людини, навіть у найскладніших умовах.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Інтерв'ювання посадових осіб у кризових ситуаціях, особливо під час воєнного стану, є надзвичайно складним і відповідальним завданням, що вимагає від журналістів чи інтерв'юера дотримання високих стандартів професіоналізму, правової обізнаності та етичності. Аналіз зазначених аспектів показує, що інтерв'ювання, зокрема і посадових осіб, в умовах війни супроводжується численними викликами, що охоплюють як психологічні й емоційні труднощі, так і юридичні та етичні дилеми.

Психологічні виклики під час інтерв'ювання зумовлені підвищеним рівнем стресу, як у інтерв'юера, так і в респондента. Стресові умови можуть негативно вплинути на якість наданої інформації, зменшуючи точність і повноту відповідей. Для успішного проведення інтерв'ю в таких умовах необхідно створити підтримуючу атмосферу, використовувати техніку

активного слухання та забезпечити баланс, враховуючи емоційний стану респондента.

Юридичні аспекти інтерв'ювання під час воєнного стану охоплюють обмеження свободи слова, заборону розголошення інформації, що потенційно може призвести до загрози національній безпеці, і збереження права респондента на конфіденційність та добровільність участі в інтерв'ю. Інтерв'юери повинні глибоко розуміти правове поле, в якому вони працюють, і забезпечувати відповідність законодавчим нормам всього процесу інтерв'ювання, включно з отриманням згоди на поширення інформації, навіть в умовах обмежень, характерних для кризових ситуацій.

Етичні дилеми в умовах кризових ситуацій та/або в умовах воєнного стану пов'язані з питаннями захисту конфіденційності та безпеки респондентів, а також з етичною обробкою й публікацією зібраних даних. У контексті воєнного стану особлива увага має приділяти мінімізацію ризиків для респондентів, уникненню маніпуляцій та забезпечення відповідного підходу до публікації інформації, що може мати негативні наслідки як для окремих осіб, так і для суспільства загалом.

Таким чином, інтерв'ювання в умовах воєнного стану зіштовхується не лише з професійною, але й з моральною відповідальністю, що вимагає ще прискіпливішого дотримання законодавчих норм, етичних стандартів і врахування ризиків та негативних наслідків для всіх учасників процесу. Журналісти, дослідники та інтерв'юери, які працюють у таких умовах, повинні прагнути досягти балансу між правом суспільства на інформацію та захистом інтересів національної безпеки та прав людини. Це вимагає високого рівня підготовки, чіткого усвідомлення професійної відповідальності та постійного вдосконалення методів роботи в кризових умовах.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕРВ'ЮВАННЯ ПОСАДОВЦІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Методи інтерв'ювання та їх адаптація до умов воєнного стану

Під час інтерв'ювання необхідно враховувати низку факторів, зокрема безпековий та психологічний. І мова тут не тільки про респондентів, тобто посадових осіб, а й про журналістів та інтерв'юерів. Адже під час інтерв'ювання, зокрема офлайн-інтерв'ювання, під небезпеку потрапляють всі учасники процесу. Тому адаптація методів інтерв'ювання до умов воєнного стану вимагає всебічного підходу, що включає врахування безпекових, психологічних та організаційних аспектів. Важливо, щоб інтерв'юери були готові до швидкої реакції на зміни обставин і забезпечували високий рівень підтримки та захисту для респондентів. Це дозволить забезпечити якісний збір інформації, що буде корисною для аналізу і прийняття рішень у складних умовах кризових ситуацій.

Інтерв'ювання посадовців під час воєнного стану вимагає специфічного підходу і адаптації методів збору інформації, з огляду на виклики, що постають у таких умовах. Воєнний стан характеризується високим рівнем стресу, невизначеності та швидкими змінами, що впливають на процес інтерв'ювання. Для забезпечення точності та повноти інформації інтерв'юерам необхідно використовувати ефективні методи, що відповідають цим вимогам [12].

До ключових методів, що ефективно працюють в умовах воєнного стану є контекстуальне інтерв'ю. У воєнному стані важливо забезпечити, щоб інтерв'ю відображало специфіку ситуації, в якій перебуває респондент. Контекстуальне інтерв'ювання передбачає адаптацію питань до актуальних обставин, що дозволяє отримати більш релевантну і точну інформацію. Наприклад, питання можуть бути сформульовані так, щоб враховувати вплив воєнних дій на діяльність посадовців, їхні рішення та стратегічні

пріоритети. Це дозволяє отримати детальніше розуміння того, як саме кризова ситуація впливає на їхню роботу та прийняття рішень.

Напівструктуроване інтерв'ю є одним з найбільш ефективних методів в умовах воєнного стану. Адже поєднує в собі елементи структурованого і неструктурованого інтерв'ю, що дозволяє інтерв'юєру контролювати основні теми обговорення, але, водночас, бути гнучким у процесі. Це дає можливість адаптувати питання відповідно до зміни обставин і отримувати додаткову інформацію, що може бути важливою для розуміння «повної картини» ситуації. В умовах воєнного стану, де обставини можуть змінюватися щомиті, така гнучкість є особливо важливою.

Оскільки «фізичні» інтерв'ю можуть бути ускладнені через обмеження безпеки або логістичні труднощі під час воєнного стану, інтерв'ю через відеоконференцію стає важливим альтернативним методом. Цей метод дозволяє проводити інтерв'ю на відстані, зменшуючи ризики, пов'язані з переміщенням і безпекою. Водночас, відеоконференції забезпечують можливість спостерігати за невербальною комунікацією респондента, що може додати цінності до отриманої інформації. Проте цей метод також має свої обмеження, такі як технічні проблеми або обмежена можливість оцінювати фізичний контекст респондента.

Використання методу кейс-стаді (вивчення випадків) дозволяє детально аналізувати конкретні ситуації або випадки, що сталися під час воєнного стану. Це може включати вивчення конкретних інцидентів, рішень або політичних заходів, прийнятих посадовцями. Інтерв'ю в рамках кейс-стаді допомагає зрозуміти як респонденти реагують на конкретні події і які рішення приймають у відповідь на критичні ситуації. Це також дозволяє отримати глибше розуміння контексту і факторів, що впливають на їхню поведінку і рішення.

Під час воєнного стану доцільно застосовувати метод триангуляції джерел інформації, що передбачає використання декількох різних методів і джерел для збору інформації. Це може включати поєднання інтерв'ю з

респондентами різних рівнів, аналіз документів, офіційних заяв, а також використання інших видів даних. Тріангуляція допомагає підвищити точність і достовірність отриманих результатів, оскільки різні джерела можуть доповнювати одне одного і забезпечувати більш комплексне розуміння ситуації.

В умовах високого ризику і напруження під час воєнного стану, інтерв'ю можуть бути проведені анонімно аби забезпечити респондентам більшу безпеку і відчуття захищеності. Анонімність може сприяти більш відкритим і чесним відповідям, оскільки респонденти можуть відчувати менший тиск і страх перед можливими наслідками. Водночас, організація анонімних інтерв'ю вимагає особливої уваги до питань ідентифікації та перевірки достовірності інформації.

В умовах воєнного стану стратегічно важливо використовувати запити для забезпечення точності відповідей. Запитання, що потребують уточнень, допомагають респондентам чіткіше формулювати свої думки і надавати детальніші відповіді. Цей метод дозволяє уникнути непорозумінь і отримати більш глибоке розуміння теми, що обговорюється.

Усі ці методи мають свої переваги та недоліки, і вибір конкретного методу або комбінації методів залежить від специфіки ситуації, мети інтерв'ю і умов, у яких воно проводиться. В умовах воєнного стану важливо бути гнучким і адаптивним, щоб ефективно справлятися з викликами і забезпечити якісний збір інформації. Інтерв'юери повинні враховувати специфіку кризи, психологічний стан респондентів і обмеження, пов'язані з безпекою, для забезпечення успішного проведення інтерв'ю і отримання достовірних даних.

Інтерв'ювання в умовах воєнного стану може бути проведене як офлайн, так і онлайн, і кожен з цих технічних методів має свої переваги і недоліки. З огляду на специфічні обставини, що супроводжують воєнний стан, вибір між офлайн і онлайн інтерв'ю може суттєво вплинути на якість та ефективність збору інформації.

Офлайн інтерв'ю, що проводиться особисто, надає можливість безпосередньо взаємодіяти з респондентом, що може сприяти встановленню більш глибокого зв'язку та довірливих відносин [8]. Це може бути особливо важливо в умовах кризи, коли респонденти можуть бути більш відкритими та готовими поділитися своїми думками в особистій бесіді. Превагою офлайн інтерв'ю можна назвати невербальну комунікацію – офлайн інтерв'ю дозволяє спостерігати невербальні сигнали, такі як мова тіла і вираз обличчя, що можуть доповнити вербальну інформацію і надати додаткові контексти до висловлених думок, надавати безпосередній зворотній зв'язок – інтерв'юер має змогу одразу реагувати на відповіді респондента, ставити уточнюючі питання та коригувати хід розмови для отримання більш точних даних. Також інтерв'юер може контролювати фізичне середовище, забезпечуючи відповідну обстановку для збору інформації, що може бути важливо для створення комфортної атмосфери і зменшення стресу респондента.

До недоліків даного технічного виду інтерв'ювання можна віднести в першу чергу безпекові ризики – в умовах воєнного стану, фізичне переміщення може бути небезпечним як для інтерв'юера, так і для респондента, що може ускладнити організацію особистих зустрічей, логістичні проблеми, адже організація особистих зустрічей може бути ускладнена через обмеження на пересування або нестачу ресурсів, а часові втрати, бо офлайн інтерв'ю зазвичай займає більше часу через необхідність фізичної присутності, що може бути неефективним в умовах, де час є критичним фактором.

В умовах воєнного стану онлайн інтерв'ю стає важливим інструментом [9], оскільки дозволяє проводити інтерв'ю без фізичного контакту, що може бути менш ризикованим з точки зору безпеки. До переваг цього методу можна віднести доступність – онлайн інтерв'ю дозволяє залучити респондентів з різних локацій без необхідності фізичного переміщення, що є особливо важливим в умовах воєнного стану, коли безпека і доступність

можуть бути обмежені. Онлайн інтерв'ю значно економить час, адже онлайн платформи дозволяють швидше організувати і проводити інтерв'ю, зменшуючи час на транспортування і підготовку, а запис інтерв'ю можна легко зберігати в цифровому форматі, що полегшує подальший аналіз даних і забезпечує точність інформації.

Але з цього одразу випливають і недоліки методу, зокрема технічні проблеми – онлайн інтерв'ю можуть бути ускладнені технічними проблемами, такими як нестабільне інтернет-з'єднання або проблеми з програмним забезпеченням, що може вплинути на якість зв'язку і зменшити ефективність збору даних; обмеження невербальної комунікації – і хоча онлайн платформи дозволяють спостерігати за відео, деякі невербальні сигнали можуть бути менш помітними, що може ускладнити інтерпретацію емоційного стану респондента. І чи не найбільшою з них в умовах війни є конфіденційність інформації – умови безпеки онлайн комунікацій можуть бути недостатньо захищеними, що може створювати ризики для конфіденційності інформації, особливо в умовах чутливих чи критичних ситуацій.

Критично важливою для забезпечення ефективності збору інформації та забезпечення безпеки всіх учасників процесу є адаптація методів інтерв'ювання до специфічних умов воєнного стану. Війна створює унікальні виклики [4], що вимагають спеціального підходу і врахування специфічних обставин. Один з головних аспектів адаптації інтерв'ювання під час воєнного стану – це забезпечення безпеки як інтерв'юера, так і респондента. Інтерв'юери повинні ретельно планувати свої дії, враховуючи ризики, пов'язані з фізичним переміщенням і безпекою. Це може включати вибір безпечних локацій для офлайн інтерв'ю або використання перевірених і захищених онлайн платформ для проведення інтерв'ю через інтернет. Також важливо зробити все аби респонденти почували себе безпечно і не були під тиском чи загрозою через участь в інтерв'ю. В умовах воєнного стану ситуація може змінюватися дуже швидко, що вимагає від інтерв'юера

гнучкості в підході до організації та проведення інтерв'ю. Інтерв'юер має адаптувати свої методи, змінювати запитання або структуру інтерв'ю відповідно до змін умов. До прикладу, запитання можуть бути скориговані, щоб відобразити нові обставини або події, що сталися після початку воєнного стану. Гнучкість також включає в себе можливість проводити інтерв'ю в різний час або в різних форматах, якщо це необхідно для забезпечення ефективності збору даних. Психологічний стан респондентів під час воєнного стану може суттєво вплинути на їхню готовність і здатність брати участь в інтерв'ю. Інтерв'юери повинні бути чутливими до емоційних і психологічних потреб респондентів, забезпечуючи підтримуючу і відкриту атмосферу. Це може включати використання технік активного слухання, емпатія та уважність до емоційного стану респондента. Крім того, інтерв'юер може надавати респондентам можливість перервати або відкласти інтерв'ю, якщо це необхідно для їхнього комфорту. Конфіденційність є критично важливою, особливо в умовах воєнного стану, де розголошення інформації може мати серйозні наслідки. Інтерв'юери повинні забезпечити, щоб всі дані були оброблені і зберігалися відповідно до стандартів конфіденційності. Це може включати використання захищених платформ для онлайн інтерв'ю, а також забезпечення фізичної безпеки документів і записів під час офлайн інтерв'ю. Важливо також інформувати респондентів про те, як буде використовуватися їхня інформація та які заходи вживаються для її захисту. Воєнний стан часто супроводжується обмеженням ресурсів і часу, що може вплинути на можливості для проведення інтерв'ю. Інтерв'юери повинні планувати і організовувати інтерв'ю так, щоб максимально використовувати доступний час і ресурси. Це може включати оптимізацію процесу інтерв'ювання, використання ефективних технологій для зменшення витрат часу і забезпечення максимальної продуктивності.

3.2. Оцінка ефективності різних методів

Оцінка ефективності різних методів інтерв'ювання в умовах воєнного стану є надзвичайно важливою для забезпечення достовірності, повноти та релевантності зібраної інформації. В умовах воєнного стану специфічні виклики і обмеження ставлять під питання традиційні методи збору даних, що вимагає особливого підходу до їх адаптації та оцінки. Основними методами інтерв'ювання, які заслуговують на увагу, є офлайн і онлайн інтерв'ю, кожен з яких має свої особливості, переваги та недоліки, що безпосередньо впливають на їх ефективність у специфічних умовах сьогодення.

Офлайн інтерв'ю характеризується фізичною присутністю інтерв'юера та респондента в одному місці, що дозволяє спостерігати невербальні реакції і створювати більш камерну та відкриту атмосферу. Це може бути важливо для забезпечення більш глибокого розуміння контексту та емоційного стану респондента, особливо в умовах, коли інформація є чутливою і потребує значної уваги до деталей. Офлайн інтерв'ю також надає можливість контролювати фізичне середовище, що може зменшити можливі відволікання і створити комфортні умови для обговорення. Однак, ефективність офлайн інтерв'ю в умовах воєнного стану може бути суттєво обмежена. Перш за все, безпекові ризики, пов'язані з фізичним переміщенням, можуть створювати загрози як для інтерв'юера, так і для респондента. Під час воєнних конфліктів чи надзвичайних ситуацій, фізична присутність може бути небезпечною або навіть неможливою через обмеження в пересуванні та можливі додаткові загрози. Логістичні труднощі, такі як обмеження ресурсів і нестача безпечних місць для проведення інтерв'ю, також можуть вплинути на можливість проведення офлайн інтерв'ю. Крім того, офлайн інтерв'ю зазвичай вимагає більше часу на організацію і проведення, що може бути неефективним в умовах обмеженого часу та ресурсів.

Онлайн інтерв'ю надає можливість обійти ці обмеження, оскільки дозволяє проводити бесіди на відстані, без фізичного контакту між інтерв'юером і респондентом. Це є значною перевагою в умовах воєнного стану, коли фізичні переміщення можуть бути небезпечними або неможливими. Онлайн інтерв'ю дозволяє оперативно організовувати збори даних, зменшуючи витрати часу і ресурси, що є важливим аспектом у кризових ситуаціях. Однак, ефективність онлайн інтерв'ю також має свої обмеження. Технічні проблеми, такі як нестабільне інтернет-з'єднання або неполадки в програмному забезпеченні, можуть вплинути на якість зв'язку та збір інформації. Нерегулярність або погана якість з'єднання може ускладнити комунікацію і зменшити ефективність інтерв'ю. Крім того, онлайн інтерв'ю часто обмежене в контексті невербальної комунікації. Хоча відеозв'язок дозволяє спостерігати за респондентом, деякі нюанси невербальної інформації можуть бути менш помітними або повністю втраченими через обмеження якості відео та звуку. Проблеми конфіденційності також є важливими, оскільки захист особистих даних у цифровому середовищі може бути недостатньо надійним, що є критичним у контексті чутливих інформаційних запитів.

Оцінюючи ефективність різних методів інтерв'ювання, важливо також враховувати специфічні умови воєнного стану, що можуть вимагати адаптації методів збору даних. Адаптація включає в себе не лише технічні аспекти, а й психологічні та етичні. Наприклад, в умовах кризових ситуацій інтерв'юери можуть знадобитися бути особливо чутливими до емоційного стану респондентів, забезпечуючи комфорт і підтримку під час інтерв'ю. Гнучкість у підходах до формулювання питань і способів збору даних може суттєво вплинути на якість отриманої інформації.

Адаптація інтерв'ювання до специфічних умов воєнного стану включає в себе забезпечення безпеки та конфіденційності інформації. Інтерв'юери повинні ретельно планувати свої дії, враховуючи можливі загрози та забезпечуючи максимальний рівень захисту даних. Це може включати

використання захищених платформ для онлайн інтерв'ю, а також забезпечення фізичної безпеки під час офлайн інтерв'ю. Крім того, інтерв'юери повинні бути готові до адаптації своїх методів в залежності від змінюваних обставин, що вимагає високого рівня гнучкості і швидкої реакції на нові виклики.

Врахування всіх цих факторів дозволяє визначити найбільш ефективні методи інтерв'ювання в умовах воєнного стану. Ефективність кожного методу залежить від конкретних обставин і умов, у яких проводиться інтерв'ю, тому важливо ретельно аналізувати всі аспекти і враховувати всі можливі ризики та переваги. Це дозволяє забезпечити високий рівень достовірності та повноти зібраної інформації, що є критично важливим для прийняття обґрунтованих рішень і розуміння ситуації в умовах кризових ситуацій.

3.3. Аналіз результатів інтерв'ювання: точність і вплив на інформаційну політику та громадську думку

Перевірка достовірності інформації є критичним етапом у процесі аналізу результатів інтерв'ювання [42]. У ситуаціях, коли інформація може мати значний вплив на прийняття рішень і формування суспільної думки, забезпечення її точності та надійності стає надзвичайно важливим.

Для перевірки достовірності інформації використовуються різні методи, серед яких: перехресна перевірка даних з різних джерел, що є одним з основних способів перевірки достовірності інформації. Якщо декілька незалежних джерел підтверджують однакову інформацію, це підвищує її достовірність. У контексті інтерв'ювання посадовців під час воєнного стану, важливо перевіряти інформацію з офіційних джерел, документів тощо; оцінка надійності джерела інформації є ключовим аспектом перевірки достовірності. Важливо враховувати кваліфікацію і репутацію респондента, а також контекст, у якому він надає інформацію. Посадовці, що мають безпосередній доступ до оперативної інформації, зазвичай є надійнішими

джерелами, проте і їхні свідчення можуть бути упередженими або частковими; перевірка відповідності методології збору інформації є ще одним важливим етапом. Це включає в себе перевірку якості питання, правильність формулювання інтерв'ю і процедури збору даних. В умовах воєнного стану, де стрес і небезпека можуть вплинути на точність відповідей, важливо забезпечити, щоб питання були чіткими, а процес інтерв'ю проводився у максимально контрольованих умовах; проведення фактчекінгу дозволяє перевірити конкретні дані, зазначені у відповідях респондентів [20]. Це може включати перевірку фактів через незалежні джерела, аналіз документів і звітів, а також консультації з експертами. У ситуаціях, коли інформація може мати серйозні наслідки, фактчекінг є особливо важливим для забезпечення її точності.

Забезпечення достовірності інформації є основою для прийняття обґрунтованих рішень і розробки ефективної інформаційної політики. Недостовірні дані можуть призвести до помилкових висновків і рішень, що може мати негативний вплив на ситуацію в цілому.

Вплив отриманої інформації на громадську думку та прийняття рішень є важливим аспектом, що визначає роль інтерв'ювань у формуванні інформаційної політики під час воєнного стану. Інформація, отримана від посадовців через інтерв'ю, може мати значний вплив на суспільні настрої, сприйняття ситуації і політичні рішення. Адже інтерв'ю з посадовцями можуть мати значний вплив на формування громадської думки, особливо якщо вони містять нові або важливі відомості про ситуацію. В умовах воєнного стану, де інформація може бути неповною або непідтвердженою, кожне офіційне висловлювання може стати предметом широкого обговорення в медіа та суспільстві. Наявність підтвердженої та точної інформації може допомогти громадськості краще розуміти ситуацію і приймати відповідні рішення. Інформація, отримана через інтерв'ю з посадовцями, може також впливати і на процес прийняття політичних рішень. Оскільки посадовці часто мають доступ до критично важливої

інформації, їхні свідчення можуть впливати на стратегії і політику, що приймаються урядом та іншими органами влади. До прикладу, інформація про нові загрози або потреби може вплинути на розподіл ресурсів, визначення пріоритетів у безпеці або зміни в політиці. Медіа часто використовують інформацію з інтерв'ю для формування новинних сюжетів і коментарів. Якість і точність цієї інформації можуть впливати на те, як медіа представляють події та проблеми громадськості. Недостовірні або часткові дані можуть призвести до дезінформації та паніки, тоді як точна і обґрунтована інформація може сприяти конструктивному обговоренню і рішучим діям. Точність і достовірність інформації, отриманої від посадовців, також впливають на довіру громадськості до державних інституцій та органів влади. Коли громадськість бачить, що інформація є точною, вчасною і корисною, це може підвищити довіру до органів влади та їхніх рішень. Натомість, якщо інформація виявляється хибною або маніпулятивною, це може призвести до зниження довіри і критики з боку суспільства. Інформація, отримана через інтерв'ю, може використовуватися для аналізу ефективності існуючих політик і розробки нових стратегій. Наприклад, якщо інтерв'ю показують певні недоліки в поточній політиці або нові потреби, це може призвести до адаптації політичних рішень або введення нових заходів для покращення ситуації.

Таким чином, точність інформації, отриманої в результаті інтерв'ю, має великий вплив на формування громадської думки та прийняття рішень. Забезпечення її достовірності є критичним для ефективної інформаційної політики і прийняття обґрунтованих рішень, особливо в умовах воєнного стану, де правильне розуміння ситуації може бути вирішальним для стабільності і безпеки.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Інтерв'ювання посадових осіб під час воєнного стану є багатограним процесом, що вимагає спеціального підходу до організації, проведення та

аналізу. Виклики, пов'язані з безпекою, етикою, психологічним станом респондентів і особливостями інформаційного середовища, обумовлюють необхідність адаптації традиційних методів і впровадження нових стратегій для забезпечення точності, повноти й достовірності зібраної інформації.

Аналіз основних методів інтерв'ювання, таких як офлайн, онлайн, напівструктуровані інтерв'ю, контекстуальні підходи, тріангуляція джерел і кейс-стаді, вказує на їхню важливість у забезпеченні збору релевантних даних. Кожен з методів має свої переваги й недоліки, які суттєво проявляються в умовах воєнного стану. Достовірність і точність інформації, отриманої через інтерв'ю, є основою для прийняття обґрунтованих рішень та формування інформаційної політики. Інтерв'ювання посадовців у кризових умовах не лише забезпечує об'єктивний збір інформації, але й є важливим інструментом формування наративів, що впливають на громадські настрої. Якість і точність даних, отриманих у процесі інтерв'ю, визначають рівень довіри до влади, ефективність її рішень і здатність реагувати на виклики. Методи перевірки, такі як перехресна верифікація, аналіз документів і фактчекінг, мають критичне значення для уникнення дезінформації. Отримані дані суттєво впливають на формування громадської думки, довіру до державних інституцій і прийняття політичних рішень.

Психологічний комфорт респондентів і інтерв'юєрів також є важливим для отримання об'єктивної інформації. Емпатія, активне слухання й чутливість до емоційного стану допомагають мінімізувати стрес і створити умови для відкритої комунікації. Ефективність методів значною мірою залежить саме від гнучкості інтерв'юєра, здатності оперативно адаптувати підходи до змінних умов, враховувати не тільки психологічний стан респондентів, а й свій особистий. Адже намагання зробити свою роботу якнайкраще в умовах війни можуть призвести до необдуманих вчинків, що можуть вартувати не тільки психологічного чи ментального здоров'я, а й життя. Тому забезпечення безпеки всіх учасників інтерв'ювання має бути

пріоритетним аспектом, що вимагає підбору безпечних локацій для запису інтерв'ю, використання захищених платформ для комунікації та забезпечення конфіденційності зібраних даних.

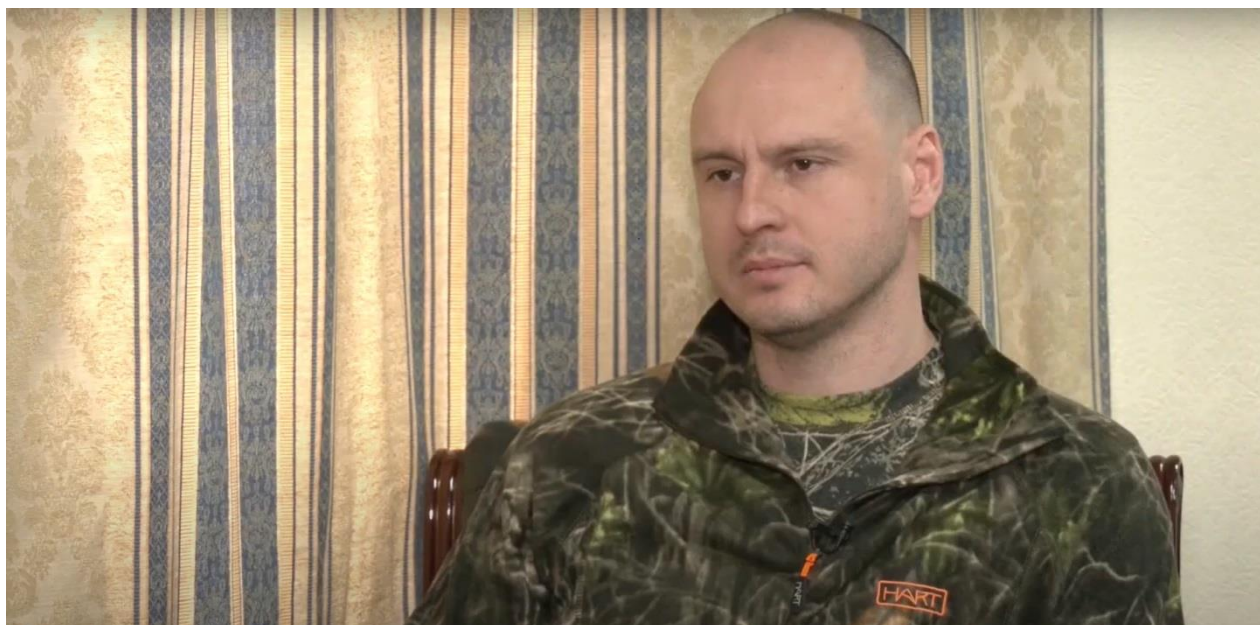
Інтерв'ювання під час воєнного стану вимагає від журналістів і дослідників високого рівня професіоналізму, дотримання етичних стандартів і вміння швидко адаптуватися до кризових умов. Забезпечення безпеки, конфіденційності, емоційної підтримки та точності інформації є критично важливими завданнями. Успішна адаптація методів інтерв'ювання дозволяє не лише збирати достовірні дані, але й робити їх корисними для прийняття стратегічних рішень, сприяючи стабільності та захисту інтересів суспільства в умовах кризи.

РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ ІНТЕРВ'Ю З ПОСАДОВЦЯМИ РІЗНИХ РІВНІВ

В даному розділі розглянемо 10 інтерв'ю з посадовими особами різних рівнів на предмет дотримання журналістських стандартів та стандартів в журналістській етиці в умовах повномасштабного вторгнення.

Для аналізу дотримання професійних журналістських та етичних стандартів було вибрано десять інтерв'ю з посадовими особами в період з 24 лютого 2022 року по квітень 2023 року. Аналіз відбуватиметься спираючись на дотримання/не дотримання вказаних стандартів та аналізі причин, чому не було їх дотримано.

4.1. Інтерв'ю першого заступника начальника Миколаївської ОВА Георгія Решетілова (дата публікації – 21.03.2022 року)

*Скріншот з відеоінтерв'ю першого заступника начальника
Миколаївської ОВА Георгія Решетілова.*

Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Початково планувалося інтерв'ю з очільника Миколаївської обласної військової адміністрації Віталієм Кімом, але через дуже активну зміну ситуації в області та, відповідно, постійну зайнятість, респондентом для інтерв'ю, коментувати ситуацію на Миколаївщині, призначили першого заступника начальника Миколаївської ОВА Георгія Решетілова [37]. Запис інтерв'ю відбувався в малій залі засідань 20 березня 2022 року. Це було чи не останнє інтерв'ю (окрім щоденних відеозвернень Віталія Кіма через його

офіційний Telegram-канал), що було записане в будівлі обласної адміністрації перед тим, як 29 березня того ж року в неї влучила ворожа ракета, що забрало життя 37 людей.

Щодо дотримання професійних журналістських стандартів та кодексу етики українського журналіста то дане інтерв'ю, враховуючи швидку зміни ситуації через наступ російських військ, було записане, розшифроване та опубліковане в найкоротші строки. Адже динаміка подій не дозволяла зволікати із публікацією, особливо відповідь на перше запитання «Які населені пункти та траси наразі є найбільш небезпечними в Миколаївській області?». Респондент розповідає про напрямки та населені пункти, через та/або в бік яких небезпечно рухатися, що підтверджується новинами про пересування ворога Миколаївщиною, тому можна стверджувати у відповіді на дане запитання, що стандарт достовірності не був порушений.

А от під час відповіді Георгія Решетілова на запитання щодо організації евакуації громадян з населених пунктів Миколаївщини, стандарт оперативності порушено: «Ну, наприклад, можемо казати про минулий тиждень, робота проводилась по Шевченківській тергромаді і частково по Первомайській тергромаді. Тобто Шевченкове, Котляреве, Українка, Луч, Засілля, потім почали працювати...і ряд інших населених пунктів, де, по-перше, доставлена гуманітарна допомога, по-друге, надана можливість охочим: жінкам, дітям, пенсіонерам, які потрапили в складні життєві умови». Інформація про непримусову евакуацію була надана медіа вперше, що, в свою чергу є порушенням стандарту оперативності. Але з точки зору журналістської етики, враховуючи, що ворог активно слідкував за новинами, що публікувалися медіа та лідерами думок, подібна затримка в наданні інформації скоріше допомогла безпечно евакуювати людей та, ймовірно, врятувати їм життя. Також інтерв'юер не поточнює, не ставить додаткових запитань на узагальнену, нечітку відповідь респондента на запитання щодо місць розміщення евакуйованих громадян, які не їдуть далі, а залишаються в Миколаєві. Тим самим порушуючи стандарт повноти

інформації. Але при цьому не порушує кодекси етики українського журналіста, не допомагаючи ворогові здобути інформацію щодо розміщення людей.

А от стандарту відокремлення фактів від думок перший заступник начальника Миколаївської обласної військової адміністрації Георгій Решетілов дотримався самостійно. На запитання інтерв'юера «Чи продумана співпраця держави з аграріями для забезпечення продовольчої безпеки?» респондент свідомо розділяє свою відповідь як громадянина: «Скажу тоді не як посадова особа, скажу від себе... Ми не готові були жити і працювати в таких умовах. Те, що було (багато чого) формувалось на папері, як воно повинно відбуватися під час війни, воно так не працює. Потрібно створювати нові механізми як працювати, як розвивати бізнес у таких складних умовах.» Як громадянин, респондент підтверджує думки й морально-емоційний стан більшості громадян. Саме ця відповідь, на мою думку, допомагає респонденту заручитися симпатією глядачів/читачів/слухачів і є, відповідно, трохи маніпулятивною. Але, враховуючи тогочасну ситуацію, подібна маніпуляція від посадової особи була на користь саме громадянам, а не самому посадовцеві. Інтерв'юер свідомо залишив цю частину задля зменшення офіційності інтерв'ю та часткового зниження морально-емоційної напруги у суспільстві.

4.2. Інтерв'ю з головою Шевченківської територіальної громади Олегом Пилипенком (дата публікації – 19.06.2022 року)

Інтерв'ю з головою Шевченківської територіальної громади Олегом Пилипенком [30] було записане 15 червня 2022 року. Дата запису інтерв'ю кілька разів переносилася через певні обставини та стан здоров'я респондента. Локацією для запису інтерв'ю було обрано сквер в центрів Миколаєва, бо, по-перше, на той момент можливості записати інтерв'ю на

робочому місці посадовця не було, по-друге, це була одна з маловпізнаних локацій міста.

*Скріншот з відеоінтерв'ю з головою Шевченківської територіальної громади
Олегом Пилипенком.*

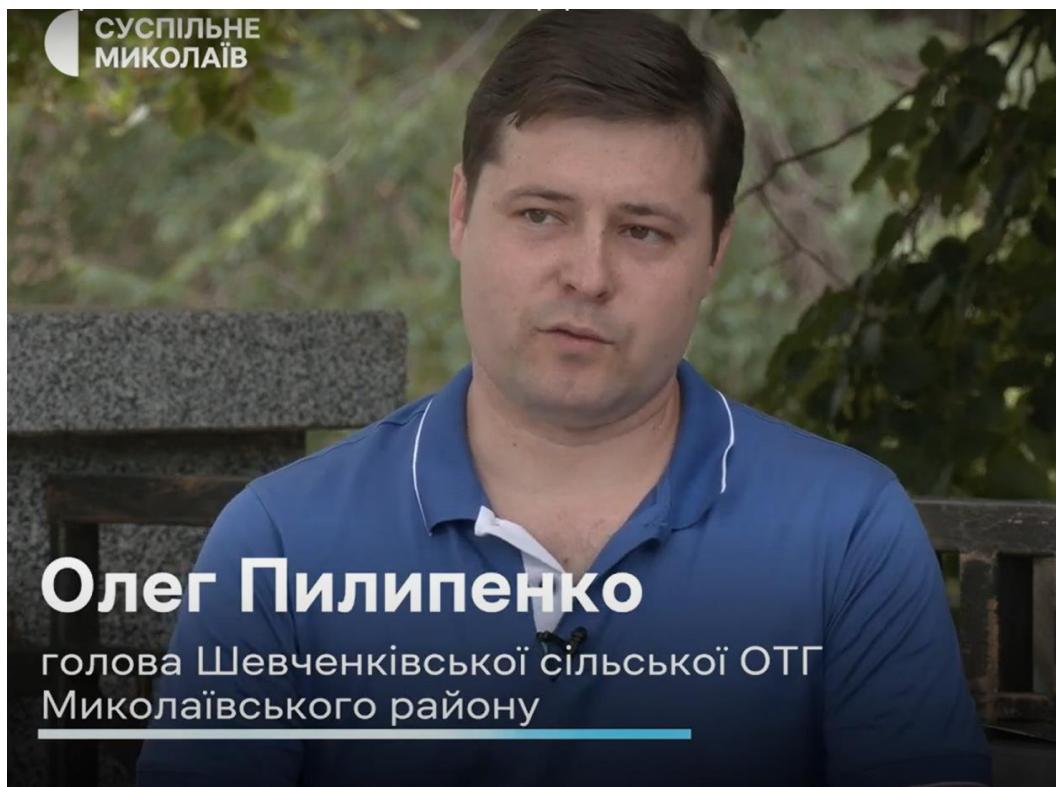
Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Дане інтерв'ю неможливо в повній мірі аналізувати на предмет дотримання журналістських стандартів. Адже по-перше, це інтерв'ю з військовополоненим, по-друге, це портретне інтерв'ю. І, попри те, що навіть у портретних інтерв'ю дотримання журналістських стандартів абсолютно можливе і необхідне. Але інтерв'ювання військовополонених відноситься до чутливої журналістики, що передбачає відхід від професійних журналістських стандартів в бік етичних стандартів журналістики задля отримання інформації про обставини, що передували потраплянню в полон, утримання в полоні, ставлення ворога до полонених тощо, щоб отримати та зафіксувати інформацію про воєнні злочини росіян під час повномасштабного вторгнення на територію України. Журналістика травми передбачає мультидисциплінарний підхід до роботи з людьми, які мають потенційно травматичний досвід, що змінив їхнє сприйняття світу, себе і довіру до людей. Це стосується не лише людей з діагнозами на кшталт ПТСР, депресивного чи тривожного розладу. Адже їх матимуть не всі, хто пережив травматичний досвід [7]. Оксана Расулова, журналістка та дослідниця журналістики травми пояснює цей підхід так: «Цей підхід

передбачає бережне ставлення та врахування того, що своєю роботою, інтерв'ю можна нашкодити. Людина, яка бере інтерв'ю, пише репортаж, знімає, має бути обізнана в тому, як може спрацьовувати травматичний досвід, які його наслідки та як мінімізувати власний вплив» [7]. Тому дане інтерв'ю буде аналізуватися в спектрі підходів та методів інтерв'ювання людини, яка пережила травматичний досвід.

Основним завданням інтерв'юера перед, під час та після запису подібних інтерв'ю є максимально обережно ставити запитання, контролювати емоційний стан респондента, при цьому отримати якомога більше інформації про події, що передували потраплянню в полон, про сам полон, обмін та плани на майбутнє.

Респондент докладно розповідає про початок повномасштабного вторгнення на територію України особисто для себе: де був, які думки були, що робив в перші дні наступу тощо. Попри те, що це портретне інтерв'ю, воно не є монологом, тому інтерв'юерка ставить уточнюючі запитання, зокрема після того, як спікер висловив думку, що за ним почали полювати аби вбити чи захопити у полон, а саме: «Чому виникла така думка?» та «Як думаєте, звідки у російських військових була інформація саме щодо Вас?» для того, щоб зрозуміти і особисто, і для розуміння глядачів, чому респондент зробив таке припущення.

Скріншот з відеоінтерв'ю з головою Шевченківської територіальної громади Олегом Пилипенком. Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Задля дотримання стандарту повноти інформації, інтерв'юєрка ставить запитання за яких обставин респондент потрапили в полон? При цьому, розуміючи, що певну інформацію не можна розголошувати, але задля забезпечення та виправдання порушення журналістських стандартів додає: «Те, що можна розповісти». Уточнюючі запитання у портретних інтерв'ю допомагають отримати більш докладку інформацію і точнішу «картину» того, в яких умовах перебував респондент-військовополонений, що бачив, які емоції та думки переживав. Одним з найемоційніших моментів інтерв'ю (так би мовити емоційними кульмінаціями інтерв'ю) можна назвати розповідь респондента його день народження в полоні (24 квітня 2022 року): про подарунки від інших полонених, від тих, кого вже випустили, про єдність та підтримку від абсолютно незнайомих людей із українською самоідентичністю і надія, що після перемоги України зможе познайомити своїх дітей з тими, хто допомагав та підтримував його в полоні. При згадці про дітей, респонденту стало важко стримувати сльози і саме втручання інтерв'юєрки (невелика пауза, продовження думки спікера) допомогла респонденту заспокоїтися і продовжити інтерв'ю.

*Скріншот з відеоінтерв'ю з головою Шевченківської територіальної громади
Олегом Пилипенком. Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв*

Ступінь відкритості та «довіри» до інтерв'юерки можна оцінити, проаналізувавши невербальну поведінку респондента. Умовно розділивши інтерв'ю на 3 частини можемо прослідкувати таку закономірність: на початку інтерв'ю тулуб спікера частково відвернутий від інтерв'юерки, поза рук статична, незмінна, спікер «закривається» рукою від інтерв'юерки;

Скріншот з відеоінтерв'ю з головою Шевченківської територіальної громади

Олегом Пилипенком. Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

у другій частині, попри те, що запитання все більше стосуються саме етапу полону, поза спікера візуально виглядає менш напруженою, поза спікера вже більш відкрита, відчувається, що респондент починає «розкриватися» інтерв'юерці, з'являється довіра, а наприкінці інтерв'ю ступінь довіри збільшується, що підтверджується так званим «мавпуванням» пози інтерв'юерки.

Скріншот з відеоінтерв'ю з головою Шевченківської територіальної громади Олегом Пилипенком. Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

4.3. Інтерв'ю з директоркою департаменту освіти і науки Миколаївської ОВА Аллою Веліховською (дата публікації – 21.06.2022 року)

Запис даного інтерв'ю відбувався в загально-освітній школі-інтернаті I-III ступенів, що постраждав під час чергової атаки ворога по Миколаєву. До повномасштабного вторгнення саме цей навчальний заклад був одним з найбільш обладнаним та оновленим. На момент зйомки наслідки «прильоту» вже були майже повністю ліквідовані співробітниками закладу, які залишилися в Миколаєві.

Скріншот відеоінтерв'ю з директоркою департаменту освіти і науки Миколаївської ОВА Аллою Веліховською.

Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Інтерв'ю розпочинає із маніпулятивного запитання «Як для вас особисто розпочалась війна?» [29]. Інтерв'юерка свідомо йде на цей крок аби додати «людського обличчя» посадовиці. Попри те, що це є порушенням журналістських стандартів, на мою особисту думку, в умовах повномасштабного вторгнення був виправданим – це запитання і подальша відповідь демонструє глядачеві, що директорка департаменту освіти і науки Миколаївської ОВА, пережила те саме, що й інші громадяни, ті самі емоції, плюс Алла Веліховська надає персональну інформацію про свою родину: «Я з родини військових, тому відразу зрозуміла, що це за прильоти, і зрозуміла, що це на наш аеродром. Напевно, шок, як і у всіх. Питання: що робити далі? Зневіра, що цього не може бути, мозок не хотів це сприймати...», що також впливає на сприйняття її не тільки як посадовиця, а й як звичайної людини.

Впродовж інтерв'ю, інтерв'юерка намагається дотримуватися всіх журналістських стандартів та кодексу етики: ставить як і більш загальні запитання на кшталт «Чи можна говорити про цифри, скільки саме дітей і вчителів виїхали за кордон?», так і більш конкретні, формулює запитання так аби отримати розгорнуті, повні та докладні відповіді, до прикладу «Ви казали, що діти, які виїжджали за кордон, поступали в тамтешні навчальні

заклади. А чи обов'язково це було?»; «Чи можна отримати документ, що вони там навчалися і чи потрібно його надавати у свій навчальний заклад, у свою миколаївську школу, аби підтвердити закінчення школи?» тощо. Завдяки цьому вдається отримати точну та повну інформацію у числовому еквіваленті, як то:

- що на Миколаївщині перед початком повномасштабного вторгнення було 362 дитини, які перебували під опікою держави, це діти-сироти, які перебували в інтернатах, діти, які мають перелік певних хвороб, діти, які позбавлені батьківського піклування тощо;

- що за кордон офіційно виїхали більше 12 800 дітей і близько 1 000 педагогів;

- коли саме відбудеться Мультипредметний тест (не раніше 12 липня), з чого він складається («В тесті 60 питань: 20 питань з української мови, не література, а суто українська мова, 20 питань з математики і 20 питань з історії України») та як його можна скласти («Відбувається він тільки очно і тільки в спеціально визначених пунктах. Миколаївська область свого часу подала перелік пунктів за рядом вимог. Але питання щодо визначення пунктів приймається не тут, а в Києві, на дуже високому рівні. Є й військові, які також дивляться на те, наскільки безпечно буде дітям складати такий тест. Щодо Миколаєва не було несподіванкою, що всі наші пункти вилучили з цього Наказу. Трохи несподіваним було рішення щодо Вознесенська, де, ми знаємо, що більш-менш на сьогодні спокійно»;

- кількість пошкоджених/частково пошкоджених/зруйнованих через обстріли навчальних закладів різного типу на Миколаївщині: «На сьогодні з певними ступенями руйнації 196, ми подавали останній раз на Міністерство економіки України, але загалом ми називаємо 210, тому що в цю цифру входять ще й інші заклади, не тільки навчальні, наприклад, інклюзивно-ресурсні центри, знаємо, що в Новому Бузі розтрощений повністю»;

Інтерв'юерка не з'являється в кадрі, окрім кільком «перебивок» впродовж інтерв'ю. Така манера візуалізації зроблена для того, щоб сфокусувати увагу глядача на спікерці та інформації, яку вона озвучує.

Скріншот відеоінтерв'ю з директоркою департаменту освіти і науки Миколаївської ОВА Аллою Веліховською. Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Попри маніпулятивність першого запитання, загалом інтерв'ю можна вважати досить об'єктивним та інформативним, без порушень журналістських стандартів

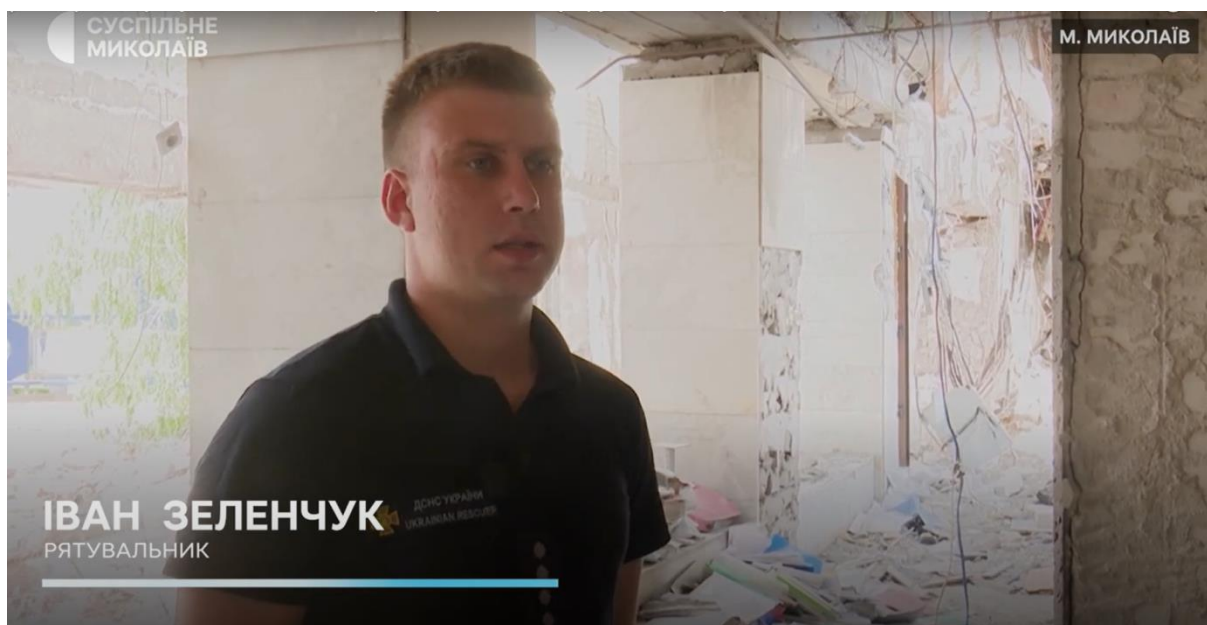
4.4. Інтерв'ю з рятувальником, який розбирав завали у зруйнованій будівлі Миколаївської облради (дата публікації – 30.06.2022 року)

Інтерв'ю було записано в будівлі Миколаївської обласної ради, що постраждала після влучання ракети 29 березня 2022 року. Публікація інтерв'ю була приурочена 3 місяцям після трагедії, що забрала життя 37 людей. Знадобився тиждень аби погодити зйомку в будівлі, адже і досі цей об'єкт закритий, огорожений і вважається небезпечним для перебування.

Скріншот відеоінтерв'ю з рятувальником, який розбирав завали у зруйнованій будівлі Миколаївської облради. Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Дане інтерв'ю, попри те, що є портретним, знято в репортажному стилі, з «живою» картинкою, майже без участі в кадрі інтерв'юер та без її запитань. Інформація, що подається в інтерв'ю суха, емоційно незабарвлена, на відміну від «картинки» – матеріал спеціально знято на руїнах пошкодженої будівлі, доповнене архівними кадрами для розуміння масштабів трагедії та збільшення емоційності його сприйняття.

Скріншот відеоінтерв'ю з рятувальником, який розбирав завали у зруйнованій будівлі Миколаївської облради. Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

В інтерв'ю зроблено акцент на одному аспекті події — роботі рятувальників, безпосереднього учасника подій, що підвищує рівень довіри до описаного. Це прийнятно для портретного інтерв'ю, але для забезпечення контекстності відеоряд був доповнений архівним відео з перших хвилин після влучання. В інтерв'ю чітко і точно описуються всі деталі пошуково-рятувальної операції: локація, кількість відділень пожежної частини, що першими прибули на місце, чітко відслідковується хронологічний порядок подій, кількість постраждалих, особливості порятунку тощо. Рятувальник [34] чітко описує свої дії, особливості порятунку постраждалого, що додає реалістичності, зокрема увагою до деталей роботи з порятунку постраждалих. В інтерв'ю немає ознак упередженості, матеріал зосереджує увагу глядачів виключно на героїзмі рятувальників і їхній роботі, без жодного фокусування на політичному чи ідеологічному контексті.

Скріншот відеоінтерв'ю з рятувальником, який розбирав завали у зруйнованій будівлі Миколаївської облради. Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Щодо етичних стандартів, то в матеріалі немає шокуючих або невинувато детальних описів стану постраждалих чи загиблих, що могли б травмувати глядачів. Навіть розповідь Івана Зеленчука про деблокування одного з постраждалих описана чітко, без зайвих, травматичних подробиць та з повагою до самого постраждалого: «Ми знайшли одного

постраждалого, його затиснуло дуже сильно, завалило плитами, були ознаки життя, проводили роботу по його деблокуванню півтори години, але з цим завданням ми впорались на 100%. Сам постраждалий був десь в цьому положенні між другим і першим поверхами, був притиснутий плитами та засипаний камінням, меблями, було видно тільки корпус його тіла, більше нічого не було видно. З ним підтримували зв'язок всі півтори години, для того щоб розуміти в якому він стані. Також надавали першу медичну допомогу йому як ми це могли, вколювали знеболювальне. Ті, хто працював з ним, це було чотири людини, всі спілкувались із ним до кінця. Розмови були на різні теми, це були розмови і про життя, у кого є жінка, у кого є дитина, розмовляли про те, коли закінчиться ця війна, зустрінемося всі за одним столом. Ми його запросили до себе в гості, також і він. Це було відчуття, як одна сім'я між військовими, пожежними, поліцією. Всі об'єдналися в ці хвилини і добре відчуття в душі залишається після цього. З його здоров'ям на даний час все добре, він вже виписаний з лікарні. Нічого не було ампутовано, здоровий чоловік, реабілітація і, я думаю, далі буде на ногах стояти і далі бігати, робити свою справу, яку він робив до цього». Проте опис цієї ситуації, попри те, що підкреслює злагодженість роботи рятувальників та їх людяність, додає «градусу» емоційності всьому інтерв'ю і, відповідно, експлуатує емоційний аспект, що є порушенням журналістських стандартів.

4.5. Інтерв'ю з начальником управління патрульної поліції у Миколаївській області Віталієм Данілою (І частина, дата публікації – 21.07.2022 року)

Дане інтерв'ю було записане в середині липня, після 2 тижнів узгоджень тем, що можна підіймати під час запису та локації запису інтерв'ю. Як тоді, так і зараз, в силу безпекових моментів неможна називати точну локацію зйомки.

Це було одне з найдовших за тривалістю інтерв'ю в умовах воєнного стану – загальний час на підготовку до запису та зйомку склав більше 2 годин. Така тривалість була зумовлена великою кількістю тем для обговорення і задля збереження отриманої так би мовити з перших вуст інформації було прийнято рішення розділити даний запис на 3 окремі повноцінні частини, об'єднаних певною тематикою. Тому варто розглядати всі частини як окремі, повноцінні інтерв'ю, які об'єднує виключно спікер.

Фотоколаж, заставка до I частини інтерв'ю з Віталієм Данілою

Джерело: Суспільне Миколаїв

Дане інтерв'ю є першою частиною, його основними темами стали події лютого-березня 2022 року та оборону міста Миколаєва, а саме: початок повномасштабного вторгнення для посадовця, бойовий досвід, створення бойової групи та перше бойове завдання, зокрема захист Кульбакінського аеродрому, запис відео, які стали одним із символів незламності Миколаєва та впізнаваність посадовця.

Дане портретне інтерв'ю передає події лютого-березня 2022 року в умовах повномасштабного вторгнення, зокрема ситуацію на Миколаївщині з точки зору безпосереднього учасника подій – посадової особи, начальника управління патрульної поліції у Миколаївській області Віталія Даніли [35], що надає матеріалу автентичності. Детальні описи та конкретні приклади

про накази, дії особового складу та умови виконання завдань підкреслюють реалістичність, створюючи чітку картину ситуації. Як приклад опис респондентом перших хвилин повномасштабного вторгнення:

Скріншот відеоінтерв'ю з начальником управління патрульної поліції у Миколаївській області Віталієм Данілою (I частина).

Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

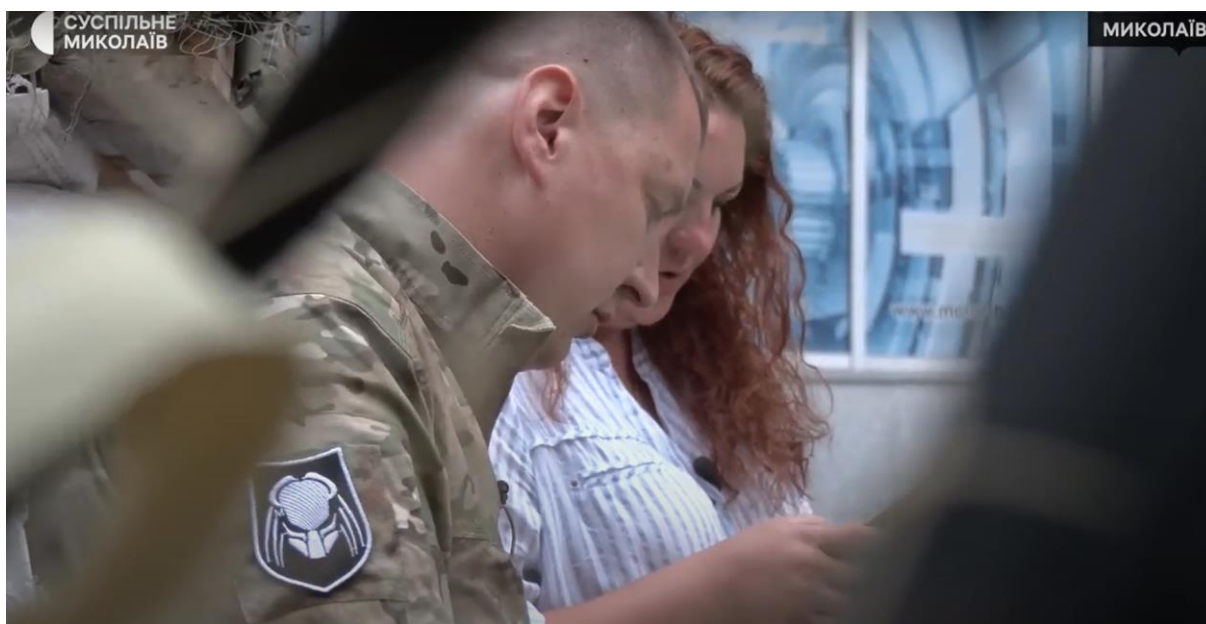
«Я розумію, що це повномасштабне вторгнення... даю своїм вказівку швидко спуститися вниз, в підвал. Тому що, якщо прилетить, ми поряд і якщо прилетить. Я виходжу на подвір'я, вже останній батальйон, який добігає (у них є 2 години для того, щоб зібратися, але вони дуже швидко зібралися так як вони знали, що їм на зміну) і, як зараз пам'ятаю, все світиться, вибухи, сирени від автівок, які навколо там запрацювали, і біжить боєць такий каже: Дозвольте стати щось до строю там ...чи щось прибув там за тривоною. Кажу: Швидко забіг в управління! Аж кричу, а він такий аж переляканими очима на мене дивиться. «Тут вибухає все, війна, а ти мені доповіді робиш на подвір'ї управління». Тому що я вийшов, щоб переконатися в тому, що весь особовий склад в безпеці і кожен заховався у сховище, окрім вартових, які взяли під охорону та оборону дану будівлю. А він ще й рапортував. А він рапортує, так, ще й стройовим таким підходить до мене. «Швидко забіг, отримав зброю, екіпірувався, бронежилет на себе».

«Єсть, дозвольте виконувати?» Кажу: «Швидко, я сказав тобі!» і так він побіг вже виконувати».

Ці аспекти вказують на дотримання стандартів точності та достовірності. Інтерв'юерка ставить чіткі запитання, а респондент в свою чергу розповідає як про позитивні аспекти своєї діяльності і як очільника патрульної поліції, і як командира загону оборони, так і про виклики (до прикладу особисті страхи, труднощі в умовах бойових дій), що додає балансу інтерв'ю. З іншого боку, інтерв'юерка не змінює, а навпаки, підтримує дещо емоційний та героїзований «тон» розмови, що дещо знижує рівень об'єктивності інтерв'ю.

Щодо етичних стандартів, то інтерв'ю не містить конфіденційної інформації про цивільних осіб чи постраждалих, що дозволяє зберегти приватність людей, попри згадки про «тітку Ольгу» та Кульбакінський аеродром. Хоча в даному випадку на ці згадки можна назвати незначними порушеннями, адже: про аеропорт ворог знав ще до початку повномасштабного вторгнення і перші ракети, що полетіли на Миколаїв, були спрямовані саме на нього, а «тітка Ольга» може бути вигаданим ім'ям задля збереження конфіденційності персональних даних особи, яка насправді годує військових та брала участь у наведеному спікером діалозі.

Інтерв'ю мотивує, підкреслюючи роль колективної праці, рішучості та готовності до самопожертви, елементи героїзації створюють патріотичний настрій. Але саме через високий емоційний заряд, може сприйматися як спроба маніпуляції емоціями аудиторії, що, навіть в умовах воєнного стану, не надто вітається з огляду на журналістські стандарти та стандарти журналістської етики.

*Скріншот відеоінтерв'ю з начальником управління патрульної поліції у Миколаївській області Віталієм Данілою (I частина).
Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв*

4.6. Інтерв'ю з речницею ГУ ДСНС у Миколаївській області Ілляною Пацюк (дата публікації – 03.08.2022 року)

Інтерв'ю було записане на території гаражу спеціалізованого автотранспорту однієї з пожежних частин міста Миколаєва. До речі, саме того підрозділу, співробітники якого першими прибули на ліквідацію наслідків влучання крилатої ракети в будівлю Миколаївської облради.

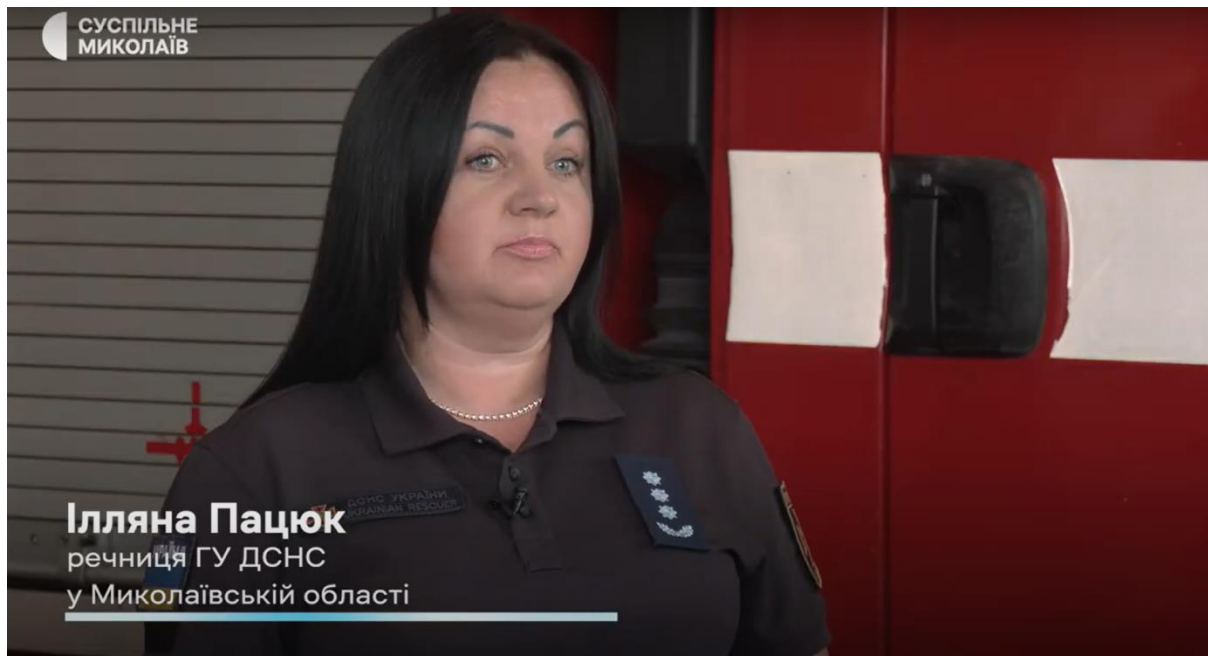
Скріншот відеоінтерв'ю з речницею ГУ ДСНС у Миколаївській області Ілляною Пацюк. Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

В даному інтерв'ю дотримані стандарти точності, повноти та достовірності: детально описано нові виклики, з якими стикаються рятувальники (робота з касетними боєприпасами, розбір завалів після ракетних ударів), а також наведено приклади реальних ситуацій. Інформація, що озвучується респонденткою [38] доповнена конкретними цифрами, що робить інтерв'ю більш ґрунтовним, а саме (на момент запису інтерв'ю):

- кількість піротехніків з 14 осіб збільшилась до 52;
- кількість заявок на вилучення та ліквідацію вибухонебезпечних об'єктів, а саме снарядів різного ґатунку, становила понад 3 500, з них більшість – вже була відпрацьована;
- кількість зареєстрованих пожеж становить 1 300, з них тільки 311 – через бойові дії. «Всі інші – це відкритий території. Зараз, через навмисні підпали, залишаються також пожежі стерні, сухої трави, що найбільше вражає – як можна в такій важкий час спровокувати і витратити на це наші ресурси і також наші сили. Завжди буде залишатись це безвідповідальне ставлення людей саме до своїх осель і недотримання правил пожежної безпеки саме в домівках. До речі остання пожежа на вулиці Колодязній була пов'язана з палінням: недопалок викинули за балкона, він потрапив на горючий матеріал і розгорілася у нас на дев'ятому поверсі у багатоповерхівці, горіла квартира»;
- кількість загиблих – 41 особа загинула на пожежах, 2 з них – діти;

Також інформація, надана в інтерв'ю, доповнена спостереженнями респондентки про роботу різних підрозділів Головного управління ДСНС в Миколаївській області та місцевих добровольців. Під час бесіди докладно розкриваються нові виклики, з якими стикаються рятувальники від початку повномасштабного вторгнення, та їх адаптація до роботи в нових умовах, зокрема нові аспекти роботи рятувальників, зокрема взаємодію з небезпечними боєприпасами та розбір завалів.

Щодо етичних стандартів, то в даному інтерв'ю кожна з його учасниць уникають шокуючих описів жертв чи травм постраждалих, вчергове проговорюються важливі рекомендації щодо безпеки для цивільного населення, зокрема про уникнення контакту з боєприпасами тощо.

Скріншот відеоінтерв'ю з речницею ГУ ДСНС у Миколаївській області

Ілляною Пацюк. Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Щодо етичних стандартів, то в даному інтерв'ю кожна з його учасниць уникають шокуючих описів жертв чи травм постраждалих, вчергове проговорюються важливі рекомендації щодо безпеки для цивільного населення, зокрема про уникнення контакту з боєприпасами тощо. При цьому ж озвучуються точні деталі, такі як локації обстрілів (наприклад, назви районів та мікрорайонів міста – «Інгульський район», «Старий Водопій»), що може становити ризик безпеки, оскільки ворог може використовувати ці дані для майбутніх атак на місто. Також матеріал зосереджується на роботі рятувальників, їхніх викликах та досягненнях, без політичних заяв чи звинувачень. В той же час інтерв'ю перевантажене емоційно забарвленими описами, що може зменшувати його сприйняття як об'єктивного, а згадки про «трагічні випадки», пов'язаних з касетними боєприпасами, без розкриття контексту чи заходів, які вживаються для запобігання таким подіям, можуть виглядати спекулятивно.

4.7. Інтерв'ю з начальником управління патрульної поліції у Миколаївській області Віталієм Данілою (II частина, дата публікації – 14.08.2022 року)

Дане інтерв'ю було записане в середині липня, після 2 тижнів узгоджень тем та локації запису інтерв'ю. Як тоді, так і зараз, в силу безпекових моментів, розголошувати точну локацію зйомки неможна.

*Фотоколаж, заставка до II частини інтерв'ю з Віталієм Данілою
Джерело: Суспільне Миколаїв*

Дане інтерв'ю є другою частиною, спікер більш докладно розповідає саме про власний бойовий досвід в умовах повномасштабного вторгнення: знайомство з генералом Дмитром Марченком, який очолив оборону Миколаєва, відбиття захопленого Миколаївського аеропорту, бойові зіткнення, зокрема на повороті до села Гур'ївка та власні навички, що допомагають психологічній витримці.

Інтерв'ю надає детальний опис військових операцій, зокрема операції на Кульбакінському аеродромі та навколо Миколаївського аеропорту, в яких респондент – Віталій Даніла [36] – був безпосереднім учасником та, відповідно, свідком тих подій.

Миколаївський міжнародний аеропорт, грудень 2022 року.

Фото: Катерина Лисюк

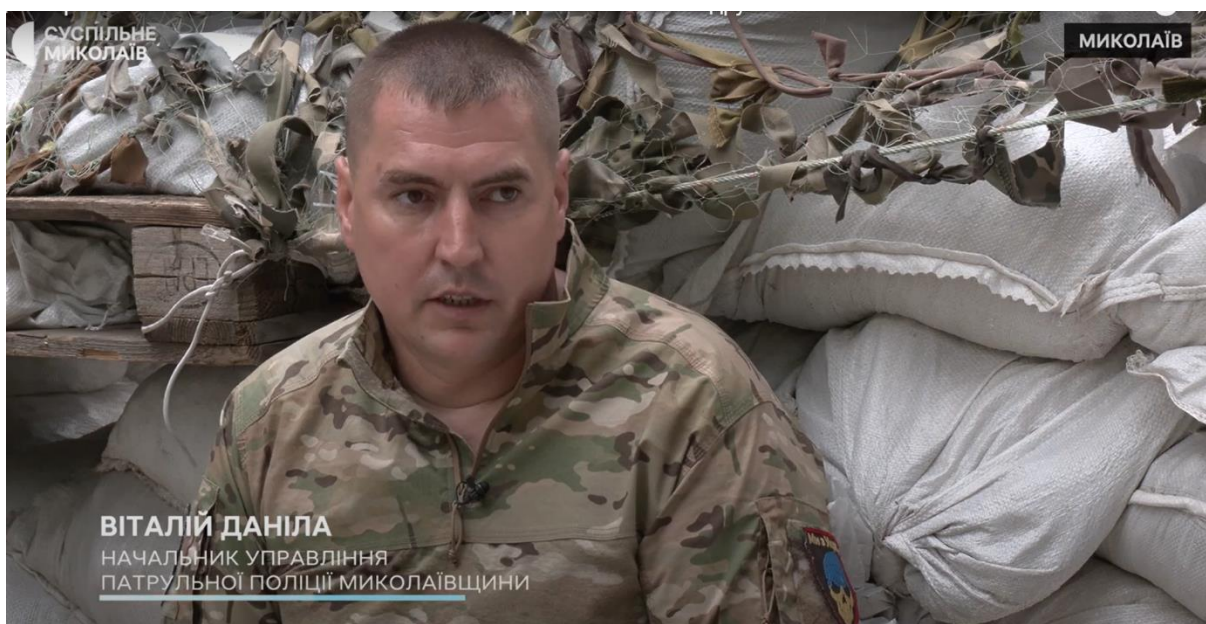
Спікер надає точну хронологію подій, що дозволяє прослідкувати логіку військових дій, подає інформацію про підрозділи та персоналії, які брали участь в обороні аеропорту, що додає автентичності даному інтерв'ю: «Зведений загін, ну він дуже швидко був сформований. По ходу руху колони там добавлялися, добавлялися, там ті під'їхали... там АЛЬФА відпрацьовувала, КОРД (КОРД Миколаєва і КОРД Херсона), потім ТрО і 73-ій спецназ. Я беру ось цю колону, веду низом біля річки, вивели все». Як і детальний опис озброєння, яким користувалися визволителі під час операції (РПГ, ПТУР тощо), додають реалістичності розповіді та викликають довіру до слів респондента. Але з інтерв'ю незрозуміло, чому визволення аеропорту було стратегічно важливим для оборони міста. А використання слів на кшталт «зараза», «вони боялися» підсилюють суб'єктивність та емоційну упередженість, що знижує рівень довіри щодо достовірності інформації поданих в інтерв'ю. Хоча, зважаючи на абсолютно резонну упередженість українського суспільства до країни та її громадян,

що безпідставно напали на мирну державу, подібна суб'єктивність перестає бути такою та переходить в розряд сталих конструкції а тез, що використовуються на адресу загарбників.

Інтерв'юерка під час інтерв'ю максимальна залучена у розмову, демонструє активне слухання, ставить додаткові запитання задля отримання більш повної інформації: «Танк виїжджає, ми в машину вже застрибуємо, тікати звідти... і він попадає, ну постріл попадає в останню машину (ми буди на двох машинах) і поранило бійця мого в руку (...) Ми нашого бійця в лікарню, все. І потім вже нам місцеві мешканці передають. Але він, зараза, все таки виїхав. Але дуже я хотів з ним поквитатися, але він, зараза, виїхав ... пощастило. – З бійцем все о'кей? – Так, він в строю, вже в строю, працює. Він як сидів позаду ліворуч, а снаряд попав так більше трішки в землю... Розірвало бампер і один з осколків пролетів через двері і йому як раз в руку, ковзачим таким і в стійці зупинився, ледь майже водія не вбив. Там такий осколок – більший ніж моя рука. Але все нормально, він (боєць, *ред.*) там через 2 доби обривав мені телефон: «Хочу назад в стрій, хочу воювати». Кажу: «Так, відновись трішки!» Він вилікувався, все, зараз в строю, працює. Козак молодець такий, духовитий хлопчик». Також інтерв'юерка, попри явну симпатію до спікера, ставить гострі запитання на кшталт: «Тобто всі на адреналіні вже «підсіли», можна сказати, на цей адреналін, виходить, і ви також?»), демонструючи, таким чином свою неупередженість.

Щодо дотримання етичних стандартів, то в інтерв'ю оминаються надмірно шокуючі, докладні описи жертв або сцен насильства. Бесіда підкреслює мужність і професіоналізм українських військових, що відповідає очікуванням суспільства. При цьому порушується стандарт конфіденційності персональної інформації, коли без згоди людей згадуються її посади та прізвища (полковник Чапленко, генерал Марченко), а занадто детальний опис бойових операцій: маршрути пересування, позиції, конкретні населені пункти (Прибузьке) та локації (автозаправка біля повороту на Гур'ївку) порушують принципи безпеки інформації та

обмеження розголошення військової інформації, розкривають тактичні методи та можуть становити ризик для безпеки. На виправдання цьому порушенню слід нагадати, що інтерв'ю не дарма було записане та поділене на частини, що видавалися окремо з певним інтервалом. Для інформації, що була озвучена в даному інтерв'ю, вплив термін давності – на той момент минуло більш ніж півроку від подій, про які згадує спікер, вже, як виявилось пізніше, активно готувався контрнаступ, результатами якого стали: звільнення Снігурівщини, міста Херсон та відтиснення ворога на лівобережжя річки Дніпро. Відповідно, події, про які розповідає респондент втратили статус конфіденційної військово-стратегічної інформації.

Скріншот відеоінтерв'ю з начальником управління патрульної поліції у Миколаївській області Віталієм Данілою (II частина). Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Попри те, що це інтерв'ю з посадовою особою, запис відбувався в манері живого спілкування, що створює ефект присутності, додаючи емоційної залученості глядача, а докладний опис подій створює ефект особистої присутності, ніби глядач разом зі спікером пережив це особисто. Використання жартів та чорного гумору дозволяє зрозуміти психологічні методи адаптації військових до стресу. І, попри те, що вживання емоційно забарвлених висловів («зараза», «вони бояться нас») може створювати враження необ'єктивності спікера або зневаги до ворога, що суперечить журналістським стандартам, на мою думку, вони спеціально були залишені

авторкою. Таким чином інтерв'юєрка, аби особисто не порушувати журналістських професійних стандартів, через слова спікера висловила власну думку та ставлення до ворожої армії.

4.8. Інтерв'ю з директоркою департаменту соціального захисту населення Миколаївської ОВА Оксаною Єльчієвою (дата публікації – 18.08.2022 року)

Інтерв'ю було записане в середині серпня. Локацією було обрано один зі скверів міста, а не кабінет посадовиці з безпекових міркувань. Адже в приміщенні департаменту соціального захисту населення Миколаївської ОВА розміщувався один з гуманітарних штабів установи.

Скріншот відеоінтерв'ю з директоркою департаменту соціального захисту населення Миколаївської ОВА Оксаною Єльчієвою Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Інтерв'ю демонструє масштабність гуманітарної кризи, спричинену російським вторгненням в Україну, та ефективність роботи органів соціального захисту Миколаївської області. Посадова особа [31] детально описує заходи, що вживаються для підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО), включаючи надання житла, фінансової допомоги, психологічної підтримки та допомогу у відновленні документів.

Порушення журналістських стандартів та стандартів етики українського журналіста. Інтерв'ю дуже інформативне, з першої ж відповіді

респондентка наводить точні дані та повну інформацію у числовому еквіваленті, як то:

- на території Миколаївської області зареєстровано майже 83 тисячі ВПО, з них більше 72 000 (з них більше 19 тисяч – діти), це внутрішнього переміщені особи, які переїхали в Миколаївську область саме через повномасштабне вторгнення: «До моменту початку вона штабної війни на території Миколаївської області було зареєстровано всього вісім тисяч Тобто ви розумієте як збільшилось навантаження для управління соціального захисту населення з метою захисту внутрішнього переміщених осіб. Але, разом з тим, кожна людина, яка переміщається на територію Миколаївської області, яка переміщається в межах Миколаївської області, вона знаходиться під пильним контролем для того, щоб забезпечити в повній мірі всі ті соціальні послуги, потреби які в неї...»;
- встановлюючи статус, людина може отримати виплату грошову допомогу як внутрішньо переміщення особа: дорослі працездатні особи отримують 2,000 грн, діти і особи з інвалідністю отримують по 3 тисячі гривень;
- у квітні-травні 2022 року були періоди, коли кількість ВОП протягом тижня збільшилася на 5 тисяч осіб;
- На серпень 2022 року в 25 населених пунктах 3 територіальних громад Миколаївщини велися активні бойові дії;
- більше 50 мільйонів людей в усьому світі страждають від торгівлі людьми;
- за останні роки загалом на території Миколаївської області зареєстровано 53 випадків торгівлі людьми, протягом перших 8 місяців – вже чотири провадження зареєстровані відповідно правоохоронними органами;

Скріншот відеоінтерв'ю з директоркою департаменту соціального захисту населення

Миколаївської ОВА Оксаною Єльчієвою

Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Але, не зважаючи на високу інформативність, в інтерв'ю прослідковуються і порушення журналістських стандартів, а саме: недотриманий баланс думок – інтерв'ю не містить альтернативних точок зору або критичного аналізу діяльності органів соціального захисту. інтерв'юєрка обмежується викладом позиції посадової особи, що створює однобічне сприйняття. Але, враховуючи воєнний стан та, відповідно, відсутність можливості перевірити цю інформацію у відкритих джерелах, це стандарт можна вважати непорушеним. На відміну від стандарту відокремлення фактів від думок – інтерв'юєрка навіть не поточнює, що означають заяви посадової особи про «пильний контроль» або «потужну співпрацю» з міжнародними організаціями. Попри це інтерв'юєрка ставить релевантні запитання, що структуровані навколо соціальної допомоги, психологічної підтримки та організації роботи з переміщеними особами, що є актуальними для аудиторії. Підсумовуючи, з позитивних аспектів даного інтерв'ю можна назвати: актуальність (тема інтерв'ю відповідає поточному контексту воєнного стану, зокрема щодо допомоги внутрішньо переміщеним особам і захисту від торгівлі людьми), інформативність

(інтерв'ю надає аудиторії детальну інформацію про соціальні програми, міжнародні партнерства та механізми підтримки внутрішньо переміщених осіб) та практичність – у тексті подано конкретні поради громадянам щодо уникнення ризиків торгівлі людьми та контактна інформація гарячих ліній, що підвищує цінність матеріалу для аудиторії.

Щодо порушення стандартів журналістської етики, то в інтерв'ю дотримані принципи конфіденційності – впродовж усієї бесіди жодного разу не називалися конкретні імена або персональні деталі осіб. Також позитивним можна назвати делікатність інтерв'юерки у висвітлення чутливих тем. Інтерв'ю дуже обережно порушує складні питання психологічного стану ВПО, посттравматичного синдрому, але без детального обговорення можливих етичних ризиків, задля уникнення стигматизації глядачів-ВПО, які можуть дивитися/слухати/читати дане інтерв'ю. Інтерв'ю не містить перебільшених або емоційно насичених висловів, зосереджується на конкретних фактах і заходах допомоги. Інтерв'юерка свідомо уникає агресивних або провокаційних запитань, підтримуючи конструктивний тон розмови, дотримуючись професійної дистанції, та соціальної відповідальності, адже інтерв'ю висвітлює важливі аспекти допомоги внутрішньо переміщеним особам, попереджає про ризики торгівлі людьми та надає контактну інформацію для допомоги.

Узагальнюючи вищезазначену інформацію, можемо констатувати, що дане портретне інтерв'ю загалом відповідає журналістським стандартам, зокрема щодо актуальності теми, інформативності та практичної спрямованості.

*Скріншот відеоінтерв'ю з директоркою департаменту соціального захисту населення
Миколаївської ОВА Оксаною Єльчієвою
Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв*

Однак відсутність критичних запитань та поверхневий аналіз проблематики послаблюють аналітичну цінність матеріалу. З етичної точки зору інтерв'ю дотримується принципів конфіденційності та соціальної відповідальності, хоча бракує більш чітких рекомендацій щодо безпеки громадян.

4.9. Інтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом (Частина I, дата публікації – 29.10.2022 року)

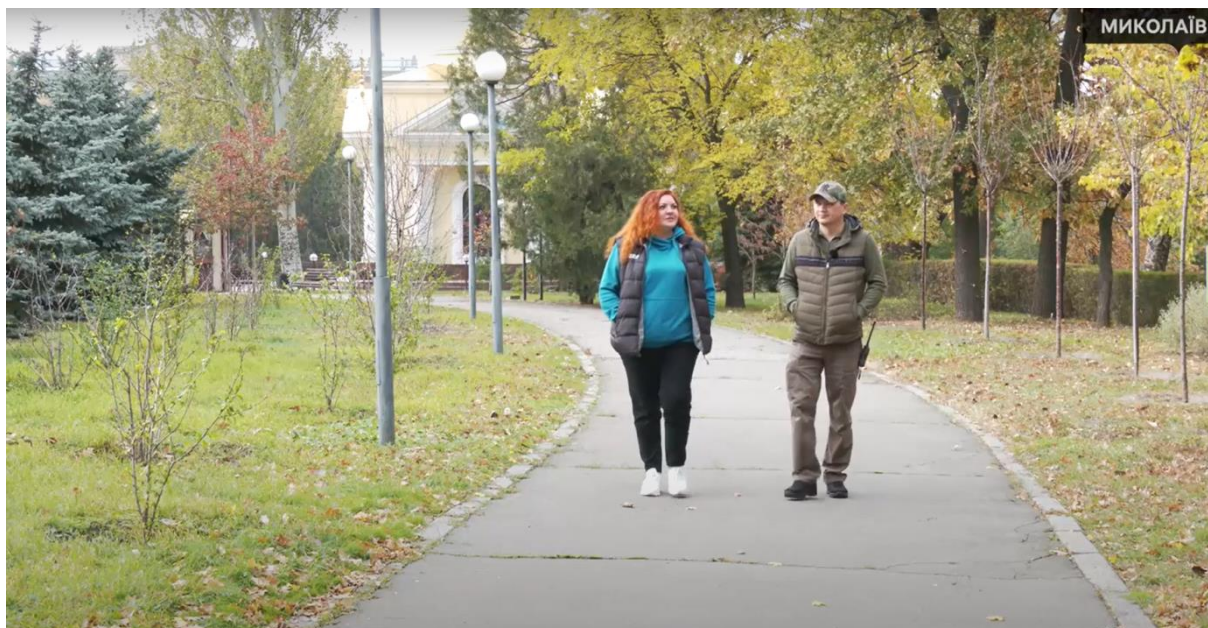
Планування запису інтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА затяглося на 6 місяців від початку повномасштабного вторгнення: Через активну зміну ситуації в області та постійну зайнятість респондента, планування запису інтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом [32] затяглося на довгі 8 місяців. Варто поточнити, що кілька разів плани по запису зривалися не тільки через зміни на фронті, а й через інші фактори – термінові робочі відрядження то респондента, то інтерв'юєрки.

*Начальник Миколаївської обласної військової адміністрації Віталій Кім.
Фото: Юрій Руденко/Суспільне Миколаїв*

А вже після остаточного узгодження дат і часу, цього разу кілька разів змінювалася локація. Врешті решт з-поміж кількох варіантів був вибраний сквер біля будівлі Миколаївської обласної ради, що постраждала після влучання ракети 29 березня 2022 року. Хоча респондент категорично відмовлявся зніматися на тлі ОВА. Єдиною поступною в цих складних переговорах став поворот камери – саме інтерв'ю записувалося на нейтральному тлі, а, висловлюючись професійним сленгом, «проходки» для «перебивок» – вже на тлі будівлі облради.

Попри жорсткий таймінг, загальний час записаного «тіла» інтерв'ю склав 29 хвилин і, після довгих місяців чекань та переносів, авторкою було прийнято рішення умовно розділити весь відзнятий матеріал на 2 частини, а komponуючи відповіді за тематикою зробити ці частини самостійними повноцінними інтерв'ю, що об'єднані тільки респондентом.

Скріншот відеоінтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом (Частина I). Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Дане інтерв'ю було умовно розділене на дві частини. Основними підтемами даного інтерв'ю стали: масштаби руйнувань Миколаївщини та компенсації, ситуація на фронті та на тимчасово окупованих територіях та дрони-камікадзе, робота над виявленням та покаранням колаборантів, популярність допомагає працювати; гаряча лінія "Хочу жити" та життя "до" та "після".

Портретне інтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом в умовах військового конфлікту, зокрема висвітлення ситуації на Миколаївщині, ставить значні виклики для дотримання журналістських стандартів та етики. Аналіз цього інтерв'ю виявив як позитивні, так і проблемні аспекти, пов'язані з дотриманням журналістських стандартів та стандартів професійної етики українського журналіста. Посадова особа надає детальну інформацію про масштаби руйнувань, гуманітарну катастрофу, боротьбу з колабораціонізмом та плани на майбутнє. Щодо порушень журналістських стандартів, то одразу можна виділити часткове порушення стандарту точності інформації, посадова особа згадує про компенсації та відновлення зруйнованих будівель надто загально, спираючись на припущення щодо майбутніх репарацій, що може вводити

аудиторію в оману. Також немає чіткості у запитаннях та відповідях – деякі питання інтерв'юєрки сформульовані занадто узагальнено або з допущенням очевидних відповідей, що не стимулює конкретні і розгорнуті коментарі (наприклад, «чому ворог б'є по житлових кварталах?»). При цьому варто відзначити, що загалом запитання поставлені в логічній послідовності, охоплюють важливі теми (руйнування, компенсація, колабораціонізм, ситуація на фронті). Інтерв'юєрка приділяє велику увагу темі колабораціонізму, підтвердженням чого є великий блок запитань на цю тему. До прикладу, інтерв'юєрка наводить точну інформацію про події 21 жовтня 2022 року, коли під час засідання у Миколаївського міського голови Олександра Сенкевича, співробітниками Служба безпеки України був затриманий директор комунального підприємства «Миколаївська ритуальна служба» Олександр Сагайдак і просить респондента прокоментувати дану ситуацію: «Ми працюємо разом зі Службою Безпеки та правоохоронцями всіх рівнів паралельно по багатьох, скажімо так, «проектах». Ми шукаємо підтвердження, щоб дотримуватися всіх процесуальних дій ... Прокоментувати я можу просто – в розробці ще є багато «проектів», скажемо так, з якими ми слідкуємо. Кожен колаборант, кожен реальний зрадний буде сидіти в тюрмі! Люди просять навіть більшого покарання на ніж передбачено в нас законом, але ми йдемо по закону. Ми всіх виявляємо, ми контролюємо ситуацію

– До речі, сьогодні у своєму відеозверненні ви якраз сказали, що, так би мовити, «накрили» дві групи якраз таки зрадників. Можна трохи докладніше про це?

– Так, Служба Безпеки опублікувала сьогодні, тому можна. Другий груп на працювала в куратора з російської федерації, збирала дані, доповідала про переміщення техніки, підтверджували ураження... Працювали там разом з мамою і ще була там мережа якась ... ми їх ведемо давно, тому їх сьогодні.. ну не сьогодні, днями назад, заарештували»

Скріншот відеоінтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом

(Частина I). Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

« – Чи не ввижається вам у вашому середовищі, у вашому колі колаборанти і зрадники саме серед ваших підлеглих?

– Дивіться, параної в мене немає. В мене команда дуже сильна і давно всі знаю. І всі знають, що розправа буде незалежна від того як давно хто знає. З Олександром Сагайдаком ми теж давно знайомий, але не мав стосунки і близько, там скажемо, не допускав. Байдуже хто, на якій посаді, буде зрадником – буде покараний. Це стосується прокуратура, як ви бачите була там (історія, *ред.*), це стосується органів влади, будь-яких, в тому числі й моєї команди, всіх. Всі, що там, не дай боже, десь має бути, там... ну там «засвітиться» – всі будуть покарані. Своїх я теж перевіряю.»

Інтерв'ю значною мірою акцентує увагу на успіхах української сторони та зусиллях щодо подолання наслідків війни, але недостатньо представляє погляди постраждалих або інших зацікавлених сторін, як-от волонтерів чи експертів з відновлення інфраструктури. Це може створити відчуття однобічності, що порушує принцип балансу. Можливими причинами порушення є обмеженість доступу до інформації – від початку повномасштабного вторгнення статистичну інформацію про пошкодження, кількість постраждалих від початку Великої війни тощо мають обмежена кількість установ. Відповідно, саме посадові особи стають основним

джерелом точної та достовірної інформації. І чітко прослідковується порушення інтерв'юеркою стандарту об'єктивності і нейтральності – посадова особа використовує явно емоційно забарвлену термінологію (на кшталт «росія – країна-терорист», «тероризму росії»), і хоча такі висловлювання є абсолютно обґрунтованими в контексті війни, інтерв'юерка мала би уникати посилення емоційного впливу без належного пояснення, щоб зберегти об'єктивність.

З позитивних аспектів щодо дотримання журналістських стандартів можна відзначити оперативність, доступність та інформаційну важливість – інтерв'ю висвітлює ключові питання, що турбують громаду: руйнування, компенсації, безпека, покарання колаборантів. Це дозволяє громаді залишатися поінформованою, краще зрозуміти ситуацію та дії влади. Дотримано стандарт актуальності тем – обговорення таких питань, як компенсації, зруйновані будівлі, дрони-камікадзе та боротьба з колаборантами, відповідає суспільному інтересу і має вагоме значення для розуміння ситуації в регіоні. І також дотримано стандарт інформаційної безпеки – у відповідь на запитання інтерв'юерки про ситуацію на фронті, посадовець акцентує на важливості збереження інформаційної безпеки, що є критично важливим під час війни. Ще варто зазначити відкритість посадовця до запитань про особисте життя і його погляди на ситуацію – це додає людяності і довіри до інтерв'ю загалом та респондента зокрема.

Щодо порушення етичних стандартів, то з перших хвилин інтерв'ю прослідковується фокусування на респонденті – інтерв'юерка явно симпатизує Кіму, тому виступає радше як співрозмовник, а не як незалежний журналіст, що, відповідно, впливає на тональність інтерв'ю і порушує стандарти об'єктивності та незалежності.

Скріншот відеоінтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом

(Частина I). Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Частина запитань акцентована на особистій діяльності посадової особи або його думках, замість аналізу ситуації чи роботи його команди, що відхиляє від загального суспільного інтересу. Хоча в даному випадку це є виправданим і також несе суспільний інтерес. Адже від початку повномасштабного вторгнення постать респондента стала одним із символів української боротьби. Проте в журналістському етичному контексті слід уникати зайвого акценту на медійній персоні, щоб уникнути перетворення інтерв'ю на засіб самореклами. Також порушено стандарт захисту конфіденційної інформації. В інтерв'ю згадуються імена затриманих співробітниками СБУ посадових осіб, зокрема підозрюваних у колаборації. Це може порушувати презумпцію невинуватості. Але справа та звинувачення, на момент запису інтерв'ю, вже були доведені в суді, тому озвучення даної інформації не можна вважати порушення етичного стандарту. А ось етичний стандарт поваги до постраждалих і їхніх родин дійсно порушений – згадки про жертви серед цивільного населення та дітей подаються сухими статистичними даними, без чутливого підходу до цієї інформації. Це може викликати невдоволення серед родин постраждалих і не відповідає стандартам гуманності в журналістиці.

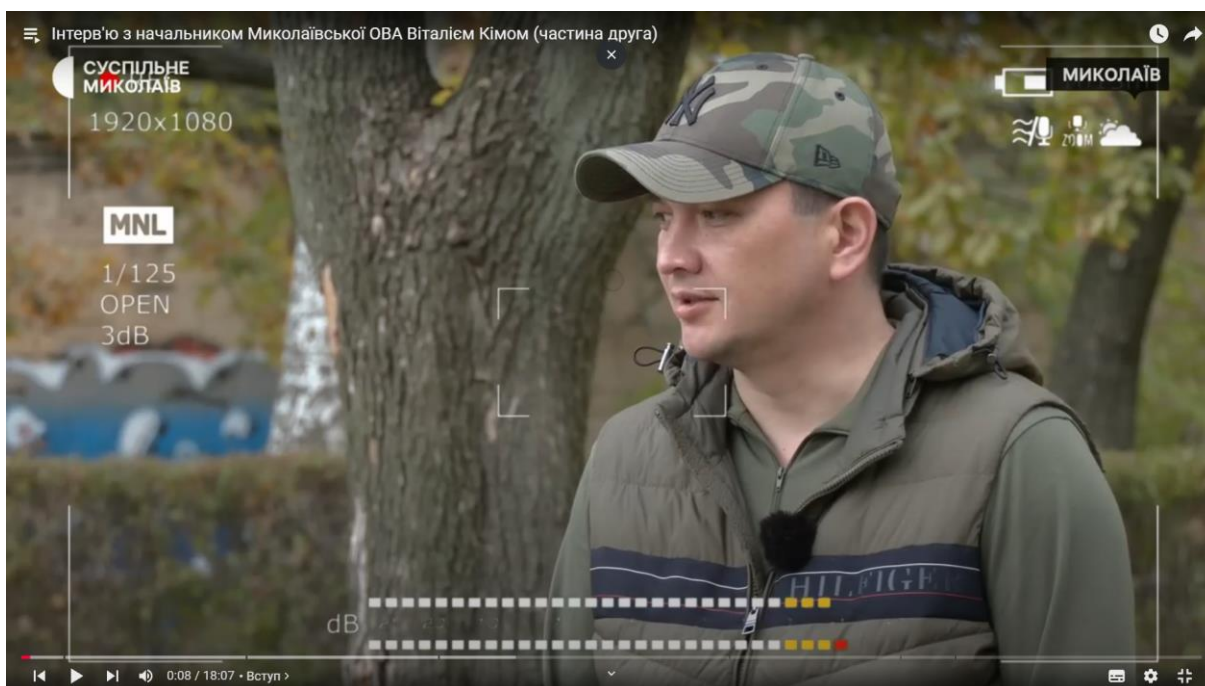
Скріншот відеоінтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом

(Частина I). Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Незважаючи на часткове порушення журналістських стандартів, інтерв'ю з Віталієм Кімом є інформативним, особливо в контексті повномасштабного вторгнення росії в Україну. Посадовець ділиться своїми спогадами про перші дні війни, розповідає про стратегію оборони Миколаївської області, а також про плани на майбутнє. Однак, через відсутність критичного підходу необ'єктивність, порушення принципу нейтральності, деякі факти можуть бути спотворені або неточні.

4.10. Інтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом (Частина II, дата публікації – 29.10.2022 року)

Дане зйомка інтерв'ю було розділене на дві самостійні частини. Основними підтемами даного інтерв'ю стали: робота органів влади та бюджет, сільське господарство під час війни та релокація бізнесу, сфера ЖКГ: опалення, електроенергія, водопостачання, допомога області від іноземних партнерів та плани по відновлюванню Миколаївщини.

Скріншот відеоінтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом

(Частина II). Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

Інтерв'ю надає досить детальний огляд ситуації в Миколаївській області під час війни, зокрема, стосовно економічної ситуації, інфраструктури, соціальних питань та планів на майбутнє. Посадова особа [33] намагається передати оптимістичний погляд на ситуацію, підкреслюючи зусилля влади для подолання наслідків війни та забезпечення стабільності в регіоні. Дане інтерв'ю є значущим журналістським матеріалом, що висвітлює ключові аспекти управління кризою, але має певні недоліки в контексті дотримання стандартів журналістики та етики.

Інтерв'ю містить деталі про роботу органів влади, підтримку бюджету регіону за рахунок податків військових та складнощі з водопостачанням, електроенергією та опаленням. Ці аспекти є актуальними та важливими для аудиторії. Водночас, інформація не завжди підкріплена конкретними цифрами чи фактами, до прикладу, заяви про готовність до опалювального сезону або вплив дій іноземних партнерів залишаються на рівні загальних фраз без підтвердження. Деякі тези, як-от забезпечення дровами, потребують конкретизації для уникнення маніпуляцій з боку опонентів. Ця аспекти частково порушують стандарт точності та достовірності. Як і в попередній частині, інтерв'ю переважно складається з монологу посадової

особи, що представляє лише одну точку зору, не представлені альтернативні точки зору, зокрема, думки місцевих жителів, експертів, представників громадських організацій, які б підтвердили або спростували твердження посадовця, що порушує стандарт балансу думок та впливає на об'єктивність. Інтерв'юер не ставить запитань, що б допомогли виявити слабкі місця в роботі органів влади, зокрема: як планується забезпечити водопостачання в разі чергового пошкодження систем?, які конкретні кроки заплановані для підтримки бізнесу в умовах війни? Впродовж інтерв'ю зміщуються акценти – забагато уваги приділено самозвіту посадовця, що може виглядати як піар, а не як критичне інтерв'ю. А також недостатньо уваги приділено темам, які прямо стосуються населення, наприклад, компенсації аграріям чи умови для бізнесу.

Скріншот відеоінтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом (Частина II). Джерело: Youtube-канал Суспільне Миколаїв

З позитивних аспектів інтерв'ювання начальника Миколаївської ОВА, завдяки правильно поставленим запитанням, та створення сприятливої атмосфери на знімальному майданчику, можна говорити про відкритість посадовця – спікер демонструє готовність говорити про проблеми та виклики, з якими стикається регіон, наводить конкретні приклади та цифри, що підтверджують сказане. Незважаючи на складну ситуацію, посадова особа демонструє віру в майбутнє та прагнення до відновлення регіону.

Щодо етичних стандартів, то посадовець виявляє повагу до конфіденційності та безпеки, зокрема натякаючи на певні "плани" та "запаси", не розкриваючи деталей. Це виправдано з точки зору безпеки, щоб уникнути розголошення інформації, що могла б допомогти ворогу. Знову ж таки, інтерв'юерка симпатизує респонденту і виступає радше як співрозмовник, а не як незалежний журналіст, що, відповідно, впливає на тональність інтерв'ю і порушує стандарти об'єктивності та незалежності. Також інтерв'юерка свідомо дозволяє спікеру використовувати жартівливі зауваження (наприклад, про експорт «гною» росією), таким чином демонструючи підтримку подібних зауважень. Також не всі аспекти інтерв'ю відповідають суспільним інтересам. Наприклад, тривалі відповіді про технічні аспекти роботи можуть бути нецікавими для пересічних громадян, а, до прикладу, тези про «неможливість покриття всієї області опаленням» можуть викликати паніку серед населення, якщо не надати розгорнутого пояснення. Також деякі відповіді посадовця, як-то про використання модульних котелень, логістику дров, запаси електроенергії можуть потенційно розкрити тактичну інформацію ворогу. Але, на момент запису інтерв'ю, ці аспекти вже були вирішені, тому не несуть потенційних ризиків для безпеки регіону.

В загальних рисах, інтерв'ю з посадовою особою є корисним для розуміння офіційної позиції щодо ситуації в регіоні, попри те, що демонструє кілька недоліків як у плані дотримання журналістських стандартів, так і етичних норм. Для покращення якості матеріалу, інтерв'юерці варто доповнити бесіду уточнюючими запитаннями, а матеріал загалом – оцінками експертів.

ВИСНОВКИ

В ході проведеного дослідження його мета, яка полягала у вивченні та систематизації стратегій і підходів, що використовуються журналістами та інтерв'юерами під час інтерв'ювання посадовців в умовах воєнного стану, була досягнута, а завдання роботи виконані.

В ході виконаного дослідження, були вивчені теоретичні основи інтерв'ювання. Зокрема було вивчено, що процесом інтерв'ювання вважається розмова журналіста/інтерв'юера з респондентом/респондентами задля отримання інформації для подальшого її використання як частини медіаматеріалу або як самостійного медіапродукту.

В журналістиці збір інформації за допомогою інтерв'ювання можна умовно поділити за метою та форматом. Одними з основних видів інтерв'ю, класифікованими за метою, є інформаційні інтерв'ю (найчастіше використовується журналістами-новинарями), аналітичне інтерв'ю (обговорення проблем чи подій з одним чи кількома респондентами, дослідження причинно-наслідкові зв'язки та пошук шляхів вирішення проблемного питання) та портретне інтерв'ю (має на меті продемонструвати респондента як окрему особистість, з тих чи інших причин цікаву для громадськості). За форматами виділяють такі різновиди інтерв'ю як: інтерв'ю думка, інтерв'ю з очевидцями та свідками, інтерв'ю-конфронтація, інтерв'ю-пресконференція, власне інтерв'ю з ключовою особою, інтерв'ю-діалог (жива розмова), інтерв'ю-монолог (відображає позицію респондента), інтерв'ю-бесіда (інтерв'ю-полілог), інтерв'ю-бесіда за круглим столом та інтерв'ю-переказ. В залежності від мети дослідження, характеру інформації та контексту, в якому проводиться інтерв'ю, існує кілька основних типів інтерв'ю, а саме: структуроване, напівструктуроване та неструктуроване інтерв'ю, фокус-групи, онлайн-інтерв'ю тощо.

Також під час дослідження була опрацьована та засвоєна специфіка

інтерв'ювання посадових осіб. Зокрема, було виявлено, що інтерв'ювання посадовців відрізняється від інтерв'ю з іншими категоріями респондентів тим, що вимагає від інтерв'юера особливих навичок і підходів, як-то: більш ретельної підготовки до інтерв'ю, більш суворого дотримання журналістських стандартів, дотримання професійної етики, об'єктивності та нейтральності, і що ще більше набувають ваги в умовах воєнного стану – це дотримання етичних аспектів і конфіденційності, здатність адаптуватися до змінних обставин та уміння управляти інформацією.

Впродовж дослідження було проаналізовано специфіку інтерв'ювання в умовах воєнного стану, зокрема зовнішні та внутрішні чинники, безпекові та психологічні. Виявлено, що у кризовій ситуації, на кшталт, повномасштабного вторгнення, збільшують навантаження на інтерв'юера. Адже у кризових ситуаціях посадовці можуть перебувати під значним стресом через постійні зміни у середовищі, високий рівень відповідальності та потребу приймати термінові рішення. Все це може позначитися на точності і повноті наданої під час інтерв'ю інформації. Внутрішні чинники, такі як психологічний тиск, що може призвести до емоційних реакцій: замкнутості, занепокоєння, агресивність, різні рівні емоційної стабільності (надмірна стривоженість, виснаження або емоційний захист, намагання зберегти дистанцію) можуть вплинути на чіткість і послідовність думок респондентів, що, в свою чергу, може ускладнити взаємодію і вплинути на ефективність інтерв'ю. А вплив зовнішніх обставин, таких як політичний тиск, вплив громадської думки або страх перед репресіями, можуть спотворювати реальну ситуацію та ускладнювати її адекватне оцінювання.

Для подолання цих психологічних і емоційних викликів інтерв'юеру важливо створити підтримуючу і комфортну атмосферу для респондента. Це може включати техніки «активного слухання», емоційна підтримка, тактильний підхід, уточнюючі запитання для отримання більш детальних відповідей, чітке пояснення мети інтерв'ю та використання інформації.

Інтерв'юер також повинен бути готовим адаптувати свої методи з урахуванням емоційних реакцій респондента, зовнішніх факторів, і забезпечити, щоб інтерв'ю проходило у спокійній та професійній обстановці.

В ході дослідження були виділені кілька основних методів інтерв'ювання посадових осіб та оцінена їх ефективність в умовах воєнного стану. Одним з таких є контекстуальне інтерв'ю, що передбачає адаптацію питань до актуальних обставин, що дозволяє отримати більш релевантну і точну інформацію. Це дозволяє отримати детальніше розуміння того, як саме кризова ситуація впливає на їхню роботу та прийняття рішень. Напівструктуроване інтерв'ю також є одним з найбільш ефективних методів в умовах воєнного стану. Адже поєднує в собі елементи структурованого і неструктурованого інтерв'ю, що дозволяє інтерв'юєру контролювати основні теми обговорення, але, водночас, бути гнучким у процесі. Це дає можливість адаптувати питання відповідно до зміни обставин і отримувати додаткову інформацію, що може бути важливою для розуміння «повної картини» ситуації. В умовах воєнного стану, де обставини можуть змінюватися стрімко, така гнучкість є особливо важливою. В еру стрімкого розвитку інтернету, інтерв'ю через відеоконференцію стає важливим альтернативним методом. Цей метод дозволяє проводити інтерв'ю на відстані, зменшуючи ризики, пов'язані з переміщенням і безпекою. Водночас, відеоконференції забезпечують можливість спостерігати за невербальною комунікацією респондента, що може додати цінності до отриманої інформації. Проте цей метод також має свої обмеження, такі як технічні проблеми або обмежена можливість оцінювати фізичний контекст респондента. Використання методу кейс-стаді (вивчення випадків) дозволяє детально аналізувати конкретні ситуації або випадки, що сталися під час воєнного стану. Це може включати вивчення конкретних інцидентів, рішень або політичних заходів, прийнятих посадовцями. Інтерв'ю в рамках кейс-стаді допомагає зрозуміти як респонденти реагують на конкретні події і які

рішення приймають у відповідь на критичні ситуації. Це також дозволяє отримати глибше розуміння контексту і факторів, що впливають на їхню поведінку і рішення. Інтерв'ювання в умовах воєнного стану може бути проведене як офлайн, так і онлайн, і кожен з цих технічних методів має свої переваги і недоліки. З огляду на специфічні обставини, що супроводжують воєнний стан, вибір між офлайн і онлайн інтерв'ю може суттєво вплинути на якість та ефективність збору інформації.

Усі ці методи мають свої переваги та недоліки, і вибір конкретного методу або комбінації методів залежить від специфіки ситуації, мети інтерв'ю і умов, у яких воно проводиться. В умовах воєнного стану важливо бути гнучким і адаптивним, щоб ефективно справлятися з викликами і забезпечити якісний збір інформації.

До основних юридичних аспектів інтерв'ювання посадовців в умовах воєнного стану, що були визначені в ході дослідження, входять:

1. Заборона на розголошення інформації, що може зашкодити національній безпеці (це стосується військових операцій, стратегічних об'єктів, а також інформації, що може бути використана ворогом для дестабілізації ситуації в країні);

2. Обмеження свободи слова та вираження думок (свобода слова є фундаментальним правом, що захищається як на національному, так і на міжнародному рівнях. Однак у кризових ситуаціях держава може запроваджувати обмеження на поширення певних висловлювань, що можуть загрожувати громадському порядку або національній безпеці);

3. Додатково, правові норми під час воєнного стану можуть включати тимчасові зміни в процедурі отримання згоди на інтерв'ювання. У таких випадках правові норми можуть передбачати альтернативні способи підтвердження згоди, зокрема, усні або електронні форми.

4. Право на конфіденційність є ще одним важливим аспектом прав респондента. В умовах воєнного стану, цей принцип набуває особливого

значення, оскільки розголошення певної інформації може призвести до серйозних наслідків як для респондента, так і для інших осіб.

Отже, юридичні аспекти інтерв'ювання в умовах воєнного стану включають як дотримання прав респондента, так і виконання інтерв'юером своїх обов'язків у межах правового поля. Обидві сторони мають усвідомлювати свої права і обов'язки, що забезпечить проведення інтерв'ю в рамках законодавства та з дотриманням етичних стандартів.

А до основних етичних аспектів інтерв'ювання посадовців під час воєнного стану відносяться такі як:

1. Повага до прав людини: навіть під час воєнного стану права посадовців, як і будь-яких інших громадян, на конфіденційність, особисту гідність і повагу повинні залишатися недоторканими. Тому журналісти та інтерв'юери зобов'язані поважати особистість співрозмовника, його погляди та переконання, попри можливу особисту незгоду з ними.

2. Перевірка фактів та збалансованість подачі інформації: попри те, що посадові особи є офіційним джерелом, інформацію, отримана під час інтерв'ю, необхідно ретельно перевірена з інших джерел. Також треба подавати інформацію збалансовано, враховуючи різні точки зору.

3. Етичні аспекти розголошення правди та емоційна безпека: в умовах війни громадяни прагнуть отримати інформацію про поточні події, особливо через загрозу особистої безпеки. Журналісти та інтерв'юери мають дотримуватися правил самоцензури, а також балансувати між правом громадськості на правдиву інформацію та збереженням емоційної безпеки людей.

4. Безпека журналістів і посадових осіб: в умовах воєнного стану важливо пам'ятати про фізичну і психологічну безпеку всіх учасників інтерв'ю. Це включає забезпечення безпеки, уникнення загроз, пов'язаних із безпекою, що можуть виникнути внаслідок поширення надмірно детальної інформації.

5. Відповідальність за наслідки поширеної інформації: журналісти та інтерв'юери мають усвідомлювати, що інформація, отримана під час інтерв'ю з посадовцями, може бути використана окупантами. Тому необхідно уникати висвітлення інформації, що може спричинити ескалацію конфлікту та загрожувати життю людей.

Також впродовж дослідження практичної частини дослідження було проаналізовано та охарактеризовано ефективність та етичність інтерв'ювання посадових осіб Миколаївщини на прикладі матеріалів, а саме інтерв'ю Суспільне Миколаїв. А ході аналізу було виявлено, що однією зі спільних, позитивних рис є етичне ставлення інтерв'юерки до респондентів: журналістка виявляє повагу до спікерів, ставить чіткі запитання тощо. Всі аналізовані інтерв'ю мають актуальну, корисну для громадськості інформацію. Попри це, інтерв'юерка періодично особисто або побічно (через респондентів) виказує своє особисте ставлення до росії та її громадян, порушуючи тим самим стандарт об'єктивності.

Узагальнюючи всі отримані дані під час дослідження та практичного досвіду, можна виокремити такі ефективні та етичні підходи і навички інтерв'ювання посадових осіб під час воєнного стану. Ці підходи та навички допоможу журналісту зробити інтерв'ю інформативним, повним та достовірним:

1. Детальна та вдумлива підготовка до інтерв'ю, зокрема знання контексту:

- Інтерв'юер повинен мати глибоке розуміння теми, по якій проводиться інтерв'ю;

- чітко розуміти специфіку роботи посадовця (яку саме організацію представляє респондент, його/її роль та повноваження);

- Кількість запитань – від 15 до 25;

Така детальна підготовка дозволяє інтерв'юеру ставити точні і релевантні запитання, що сприяє отриманню цінної інформації, а подекуди й ексклюзивної інформації.

2. Під час безпосереднього інтерв'ювання, кореспондент має дотримуватися професійних та етичних стандартів:

- інтерв'юер має створити приязну атмосферу для бесіди. Це допоможе респонденту розслабитися, що сприятиме його більшій відкритості;
- журналіст має виявляти повагу до співрозмовника. Особисте ставлення не має вам заважати професійно виконувати свою роботу;
- інтерв'юер повинен дотримуватися об'єктивності та нейтральності в своїх запитаннях і підходах. Це важливо для забезпечення достовірності і неупередженості отриманої інформації;
- кореспондент під час інтерв'ювання посадової особи має чітко розрізняти факти від думок та суджень не тільки спікера, а й своїх. Висловлювання особистих уподобань або думок у процесі інтерв'ю, підбиття підсумків тощо є маніпуляцією і, відповідно, порушенням журналістських стандартів;
- інтерв'юер має демонструвати ввічливе та приязне ставлення до респондента;
- журналіст в своїй роботі має завжди дотримуватися професійних стандартів та піклуватися про власну професійну репутацію;

І ще кілька лайфхаків для якісного інтерв'ювання посадових осіб:

- інтерв'юер має чітко слідкувати за ходом бесіди. Посадові особи під час інтерв'ю можуть уникати прямої відповіді на поставлене запитання, розфокусувати увагу інтерв'юера чи не давати прямої відповіді. В такому випадку потрібно переформулювати запитання та поставити його наново. Якщо і в цьому випадку посаговець не дає прямої відповіді, продовжити переформулювати і ставити це запитання. Врешті решт, як показує досвід, респонденти «здаються» і, хоч інколи і неохоче, але дають пряму відповідь на поставлене запитання;

- журналіст має бути максимально залученим у розмову, використовуючи метод «активного слухання», ставлячи додаткові запитання. Це допомагає створити сприятливу атмосферу, слухаючи відповіді респондента можна почути цікаву інформацію, розкриття якої за допомогою додаткових та уточнюючих запитань може розширити ваш матеріал, доповнити його новими, ексклюзивними подробицями;

Насправді, прийомів, методів та рекомендацій, які допоможуть під час інтерв'ювання посадових осіб значно більше. Але все приходить із досвідом. Головне, не боятися пробувати, не опускати руки, якщо щось не виходить, вчитися, надихатися досвідом відомих інтерв'юерів та інтерв'юерок і практикуватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамович Н. Чи змінює війна стандарти журналістики, або Як писати про російські звірства, воєнні злочини й геноцид. *Центр прав людини ZMINA*. URL: <https://zmina.info/articles/ukrayinskij-zhurnalistycki-treba-perestaty-kompleksuvaty/>
2. Андрійчук М. Т., Андрійчук Т. С. Взаємодія мас-медіа та органів державної влади : навч. посіб. /; *КПІ ім. Ігоря Сікорського*. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 114 с.
3. Берназюк О. Роль та місце цифрових технологій у сфері публічного управління. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 10. С. 166–170.
4. Бондаренко П., Печончик Т., Сухарина А., Яворський В. Виклики для свободи слова та журналістів в умовах війни: соціологічне дослідження / *Центр прав людини ZMINA*. – Київ, 2023. – 56 с.
5. Василенко, М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі : монографія / М. К. Василенко. – К. : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. – 238 с.
6. Васильова З. «Посадові особи» у розумінні пункту 5 статті 41 КЗпП | Журнал «Кадровик.UA». Головна | Журнал «Кадровик.UA». URL: <https://e.kadrovik.ua/kadrovykua-2023-2/posadovi-osoby-u-rozuminni-punktu-5-statti-41-kzpp>
7. Васіна О. Журналістика травми: як не нашкодити? Інтерв'ю з Оксаною Расуловою. *Накипіло. Освіта*. URL: <https://osvita.nakypilo.ua/zhurnalistyka-travmy-yak-ne-nashkodyty/>
8. Галудзіна-Горобець В. І. Трансформаційні процеси жанру телевізійного інтерв'ю в сучасному медіапросторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 95–102.
9. В. О. Гандзюк. Інтернет-журналістика та новітні технології в сучасних медіа: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (1 квітня 2020 р.) / наук. ред. – К.: КУБГ, 2020. – 106 с.

10. Голік О. Інтерв'ю в українській пресі XXI ст. *Електронна бібліотека Інституту журналістики*. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2312>
11. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. Київ : ТОВ «Софія-А», 2016. 184 с.
12. Деркач Н. Д., Вадимова Н. Словник війни: як правильно висловлюватися під час війни. НСЖУ. URL: <https://nsju.org/navchannya/slovnyk-vijny-yak-pravylnovyslovlyuvatysya-pid-chas-vijny/>
13. Ейсмунт В. Інструменти фактчекінгу: як професійно відрізнити брехню від правди. *Інститут Масової Інформації*. URL: <https://imi.org.ua/articles/instrumenti-faktchekingu-yak-profesiynovidriznyati-brehnyu-vid-pravdi-i407>
14. «Звідки ви це знаєте?»: якими інструментами фактчекінгу треба володіти. НСЖУ. URL: <https://nsju.org/navchannya/zvidky-vy-czeznayete-yakymy-instrumentamy-faktchekingu-treba-volodity-profesijnymzhurnalistam/>
15. Інтерв'ю: хто автор та чи треба погоджувати перед публікацією?. *Центр демократії та верховенства права*. URL: <https://cedem.org.ua/infographics/intervyu-chy-pogodzhuvaty/>
16. Касьяненко С. Інтерв'ю як метод і як жанр. Академія майбутніх професій. URL: https://academy.suspilne.media/articles/intervyu_yak_metod_i_yak_zhanr (дата звернення: 11.12.2024).
17. Каретна О., Милосердна І., Ігнат'єва І. Роль та особливості інформаційно-комунікаційних технологій у взаємодії органів державної влади з громадянським суспільством. *НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ПОЛІТИКУС»*. 2020. №5. С. 62 – 68
18. Кодекс етики // Комісія з журналістської етики. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/>

19. Кримінальний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
20. Лісневська А., Коженівська Т. Мистецтво телевізійного репортажу : навч.-метод. посіб. для студ. з напряму підготовки «Кіно-, телемистецтво та «Тележурналістика» / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 190 с.
21. Ніколов Ю. Тилові пацюки Міноборони під час війни «пиляють» на харчах для ЗСУ більше, ніж за мирного життя. Зеркало недели | Дзеркало тижня | Mirror Weekly. URL: <https://zn.ua/ukr/economic-security/tilovi-patsjuki-minoboroni-pid-chas-vijni-piljajut-na-kharchakh-dlja-zsu-bilshe-nizh-za-mirnoho-zhittja.html>
22. Про державну службу. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
23. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 27 лип. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
24. Про службу в органах місцевого самоврядування. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
25. Рекомендації Комісії з журналістської етики щодо словника воєнного часу (оновлено). *Комісія з журналістської етики*. URL: <https://cje.org.ua/statements/rekomendatsii-komisii-z-zhurnalistskoi-etyky-shchodo-slovnyka-voiennoho-chasu/>
26. Семенюта І. Журналістська етика під час війни. Як показати реальність у рамках стандартів. detector.media. URL: <https://detector.media/infospace/article/215507/2023-08-14-zhurnalistaska-etyka-pid-chas-viyny-yak-pokazaty-realnist-u-ramkakh-standartiv/>
27. Словник української мови : в 11 тт.; [за ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/s/interv.ju>

28. Спесивцева О. Попереднє погодження та авторство на інтерв'ю: новели законодавства. *Центр демократії та верховенства права*. URL: <https://cedem.org.ua/consultations/pogodzhennya-intervyu/>
29. Суспільне Миколаїв. Інтерв'ю директорки департаменту освіти і науки Миколаївської ОВА Алли Веліховської, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lGD2o6SLVg8>
30. Суспільне Миколаїв. Інтерв'ю з головою шевченківської тергромади Олегом Пилипенком, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hjP028s7lgI>
31. Суспільне Миколаїв. Інтерв'ю з директоркою департаменту соцзахисту населення Миколаївської ОВА Оксаною Єльчієвою, 2022. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=z0Z6D5NgQKk&list=PLjXv9qZBmHog6nyI3WZgRby_f72RQKBCp&index=45
32. Суспільне Миколаїв. Інтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом, ч. I, 2022. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=5AZZMJw6Sjo&list=PLjXv9qZBmHog6nyI3WZgRby_f72RQKBCp&index=33
33. Суспільне Миколаїв. Інтерв'ю з начальником Миколаївської ОВА Віталієм Кімом, ч. II, 2022. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=jDzGUzi20T8&list=PLjXv9qZBmHog6nyI3WZgRby_f72RQKBCp&index=32
34. Суспільне Миколаїв. Інтерв'ю з рятувальником, який розбирав завали у зруйнованій будівлі Миколаївської облради, 2022. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=wWW6FOjy_T0
35. Суспільне Миколаїв. Інтерв'ю із захисником Миколаєва – Віталієм Данілою, ч. I, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aNbz6czly6M>
36. Суспільне Миколаїв. Інтерв'ю із захисником Миколаєва – Віталієм Данілою, ч. II, 2022. YouTube. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=cGOHzcWodLE&list=PLjXv9qZBmHog6nyI3WZgRby_f72RQKBCp&index=46

37. Суспільне Миколаїв. Інтерв'ю першого заступника начальника миколаївської ОВА Георгія Решетілова | 21.03.2022, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=OTv1XKir29M>
38. Суспільне Миколаїв. Інтерв'ю речниці ГУ ДСНС у Миколаївській області Ілляни Пацюк, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2aS8dx8LuCQ>
39. Титаренко Д., Титаренко О. Дослідницьке інтерв'ю : методичні рекомендації з організації та проведення дослідження / відп. за вип. О. Лісовий. К. : ТОВ «Праймдрук», 2012. 40 с.
40. Улибін В. Етичні аспекти роботи журналіста в умовах воєнного стану. *Інтегровані комунікації*. 2023. Т. 1, № 15. С. 95–103.
41. Чекмишев, О. В. Основи професійної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики / О. В. Чекмишев. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2004. – 129 с.
42. Шевченко В. Фактчекінг і верифікація у журналістській роботі. *Образ*. 2018. Вип. 1 - (27). С. 140–153.